JESTŘÁB CONTRA HRDLIČKA.

Ze zápisků přítelových.

Od

Svatopluka Čecha.

PRAHA.
Tiskem a nákladem J. Otty.

Okolnosti přinutily mne, že jsem se obíral nějaký čas jistou registraturou. Od té doby nezávidím žádnému registratoru. Jeho život jest podoben fascikulům, jimiž se zabývá: den klade se na den jako arch na arch, každý jest stejně bezbarvý a suchopárný a žádný nevybočuje ani o coul z předepsaného úředního formátu.

Přes to míval jsem při svém nudném zaměstnání také chvíle tichých požitků. Byly to zejména doby, kdy jsem se ocitoval v registratuře sám a mohl se jí zabývati po svém způsobu. Místnost nebyla bez půvabu. Nábytek této svatyně juris tvořily pouze tři obrovské skříně, jejichž čela byla ozdobena šiky zákonníků v stejnokroji ze vinské kůže, skládací stupátko a několik starožitných obrazů v okrouhlých černých rámcích. Celou světnicí rozkládal se tajemný soumrak, jenž se ti při bedlivějším zkoumání jevil jako smíšenina stínu a prachu. Ba, prach pokrýval tu všechno jako sníh zimní krajinu. Malba stěn ztrácela se za šedivými čalouny

prachu; prach vážila zaprášená bohyně spravedlnosti, trčící nad prostřední skříní; v závějích prachu tonuly knihy pod ní; obličeje starých právníků v okrouhlých rámcích vypocovaly prach, jehož se byly nalokaly za živa; jako fantastický výkvět prachu vypadala zvadlá reseda v okně, a hustou mlhou prachu zastřeny byly skleněné tabule, že se jimi jen pracně dobývala šikmá prouha bledožlutého světla, oživená tančícím prachem a kreslící na podlaze divně zmodrchané obrazce starožitných ozdobných mříží.

A když se rázným pohybem mých rukou rozlétly dvéře některé skříně, jaký to zvláštní život makulatury objevil se před zrakoma mýma! Jako by leknutím zachvěly se obálky fascikulů, prach zavířil v příhrádkách, zděšení pavouci unikali do nejtajnějších zámotků své příze a tu a tam zatřepal se úzkostlivě mol, něžný motýlek registratury. Ó božská esthetiko přírody! Ty, jež jsi posadila skvoucího kolibříka na ohnivý květ tropického pralesa, jež jsi ošatila kosmatým sněhem polárního medvěda a šedého dropa pustila do šedých, nekonečných plání, dala jsi také říši starého papíru zvláštního motýlka, vystřihnuvši mu křidélka z nejtenší papírové třísně a posypavši ho nejjemnějším foliantovým prachem!

Z počátku, pravda, brával jsem s nechutí do rukou ty balíky listin, jejichž obsah mne, neprávníka, pramálo zajímal. Ale zhenáhla mizela tato nechuť a na konec uměl jsem se s nimi dobře baviti.

Postup, jakým se to událo, jest dosti zajímavým.

Dejme tomu, že vás přinutila mrzutá nějaká záležitost utéci se pod křídla právního přítele. Vstoupili jste s patrnými známkami rozčilení do kanceláře a proklínali jste v duchu předchůdce, který svou poradu s advokátem bůh ví o jaké malicherné záležitosti do nekonečna protahoval. A když jste se konečně dostali do přijímací komnaty právníkovy, líčili jste mu s mravním rozhořčením, v případě vašem třeba úplně odůvodněným, bezpráví na vás spáchané a neostýchali jste se odhaliti mnohou skrytější stránku své bytosti a svého života. Proud řeči vaší přerušil advokát zdvořilou otázkou po vašem jméně a napsal toto červenou tužkou zvenčí v čelo přeloženého archu. Tím okamžikem dohráli jste v kanceláři svou lidskou úlohu. Stali jste se fascikulem, složkou. Ovšem prozatím jen zárodkem fascikulu,. avšak tento zárodek měl již všechny podmínky samostatného života v sobě a rozvíjel se sám ze sebe dále. Vy pak co myslící a cítící lidská osobnost přestali jste pro kancelář existovati. Jméno vaše budilo tam pouze představu většího neb menšího balíku papírového, naplněného rozmanitými právnickými spisy. Během času tloustli jste vůčihledě, že vám museli pořídíti lepenkové desky a silnější špakát. A čím více jste co fascikul tučněli, tím hlouběji do mlhavého pozadí ztrácely se nejasné obrysy vaší lidské individuality. I když jste se s advo-

kátem nadobro rozloučili, ba když se žádný písař v kanceláři na osobnost vaši již nepamatoval. Vedli jste v registratuře život svůj dále co odbytý proces až do přirozeného skončení prachem a moly.

Pod mýma rukama proběhly fascikuly tento běh života opačným směrem.

Z počátku všímal jsem si leda tloušťky a váhy jejich. Obzvláště budily hubené mou zvědavost. Hledal jsem vždy s jakýmsi pathologickým interesem příčiny, které zabránily vzrůstu jejich.

Později poutaly mne nápisy některých krasopiseckým provedením.

Pak začal jsem straniti některým jmenům pro zvláštnost jejich nebo jiné okolnosti a konečně přimýšlel jsem si k nim osoby. Z fascikulů vystupovali živí lidé. Viděl jsem je, jak povídají advokátovi do péra sporné děje svých rozepří, stopoval jsem různé výrazy, střídající se při tom v jejich obličejích, a vycházel jsem s nimi posléze z dusné kanceláře na čerstvý vzduch života.

Probíraje se plesnivým obsahem fascikulů, představoval jsem si živý strom, s něhož opadala ta přehršle suchého listí. A jako si vykouzluje geolog z chudých vrstev kamenného uhlí obraz předvěkého pralesa, vynášel jsem děje lidského života z těch vrstev šedého papíru, v nichž se byly nejasně otiskly.

Zde máte jednu povídku, jejíž děj jsem vážil takto z plesnivých fascikulů a jejíž nejslabší

místa jsou ovšem ta, která se jakýmkoli způsobem dotýkají vznešené vědy právnické, zapečetěné pro mne laika sedmerou pečetí.

Uvádím vás k panu Jestřábovi ve chvíli, kdy obětuje Larům své tiché domácnosti. Jeho ložnice jest v tu dobu rámcem utěšeného obrázku rodinného. Všechno tu shrnuto, čím jen obraznost zimní odpoledne zpříjemniti může: hustá metelice sněhová venku, mech a papírové jesličky v okně, jemné pološero uvnitř, rudá míhavá zář na podlaze před kamny, vysoko nastlaná postel s odhrnutými záclonami v pozadí.

U okna plete malá plavovlasá dceruška pana Jestřába punčochu a sleduje okem rozkošně komické pohyby bělošedého koťátka, hrajícího si s klubkem na podlaze.

U nohou pana Jestřába probírá se štíhlý hošík zašpiněnými listy nějaké knihy obrázkové, a dětské jeho žvatlání mísí se ladně s tikotem starožitných hodin a praskotem loučí v kamnech.

A pan Jestřáb sám odpočívá s blaženým poklidem v důkladné lenošce, s vyšívanou domácí čepičkou na hlavě, v strakatém volném županě a odfukuje chvílemi jedním koutkem úst bělavé kotouče dýmu, kdežto druhý pevně objímá špičku laciné porculánové dýmky.

Ale klid pana Jestřába není úplným. Držíť v jedné ruce vrstvu papírových proužků a odhrnuje palcem druhé, kterýž časem nasliňuje, lístek po lístku s polohlasnými poznámkami.

Při tom střídají se v jeho líci výrazy hněvu a spokojenosti.

S báječnou rychlostí obracel palec jeho ty kolkované prouhy papíru. Nabyl patrně stálým cvikem virtuosnosti v tomto zaměstnání. Podobal se mrštnému palci falešného hráče, když prozrazuje pánu svému v přeletu hlavy karet. Také pan Jestřáb poznával z míhajících se okrajů celý obsah svých lístků. Časem zastavoval se palec jeho déle na některém, oči prodlévaly bedlivěji na číslicích a rukopisech a mezi zuby draly se poznámky: „Zítra k notáři! — Přepsat kolek! — Podívám se do knih! — Touhle si nepochybně zapálím dýmku! — Na tebe, panáčku, musíme s nožem!“

„Proč měla, tatínku, Popelka tak malou nohu?“ tázal se hošík u nohou pana Jestřába, zdvihaje k tomuto veliké jasné oči.

Ale tatínek staral se málo o podobné maličkosti, jakou byla Popelčina nožka. Mlčky konal dále generální obhlídku pestrého pluku, který se tam venku bil a krvácel v boji života, kdežto on pohodlně shraboval válečnou kořist. Měl je tu všechny v hrsti, v pravém slova smyslu. Co vířil prstem těmi lístky, míhaly se mezi nimi jako v obsáhlém album podoby nejrůznějších lidí: šedohlaví páni v černých ošumělých kabátcích, divadelní princezny, hranatí vesničané, uhlazení šviháci, stísnění průmyslníci, rozmarní bonvivanti, poetové . . .

„Tatínku, dočkáme-li pak se soudného dne?“ zaštěbetal hošík na podlaze.

„Proč?“ otázal se pan Jestřáb v myšlenkách, nevěda bezpochyby ani, že se ptá.

„Viděl bych rád, jak budou pršet hvězdy.“

Nevím, zdaž by byl tento hvězdný déšť lépe pochodil u pana Jestřába než Popelčina nožka; neboť v tu chvíli zaskříply dvéře a pozornost mého hrdiny obrátila k sobě vklouznuvší do světnice ženská postava. Byla to Marta idyllické domácnosti páně Jestřábovy, zaujímající kolísavé jakési postavení mezi služkou a hospodyní. Ostatně byl celý její zjev jaksi pochybný, neohraničený. Již věk její působil ti obtíže; byl bys řekl, že není ani stará, ani mladá, ani v nejlepším věku. Tvář její byla slabě odstíněný, mdle bílý ovál, rty bledé, oči ztrnulé a jako by navždy oslněné příliš mocným nějakým světlem; bledě hnědé její vlasy, bez lesku, splývaly vždy v nespoutané volnosti kolem hlavy a zastíraly několika oddělenými zcuchanými prameny vysoké čelo, které jimi prohlíželo, jako bělo měsíce prouhami šerých obláčků. Toiletta její se tuším nikdy nevznesla nad prostou kartounovou sukni, košili a bílou noční kazajku; obě poslední bývaly vždy kolem hrdla nad potřebu rozhaleny. Kdo pozoroval stále vytažená její ramena a chvějící se ruce, musil souditi, že jest jí věčně zima.

Co se konečně duševní její stránky dotýče, zobecnělo podezření, že nebylo všecko v pořádku

za tím bílým vysokým čelem, prohlížejícím prouhami hnědých vlasů.

Tato ženština vklouzla do světnice a pravila temným, bezvýrazným hlasem: „V předsíni čeká pán."

Pan Jestřáb trhl sebou nevrle a vysoptil jí vstříc celý oblak dýmu, jako by s ním odfouknouti chtěl rušitelku svého tichého domácího klidu.

„Což nečetl na dveřích, v které hodiny dávám audienci?" osopil se na ni a dodal mírnějším hlasem: „Co chce?"

„Řekl mi, abych ohlásila inspektora Hrdličku."

„A-á, hoří!" zabručel pan Jestřáb s kousavou ironií, zdvihaje se volně z lenošky. „Uvidíme, přikutálejí-li se peníze tak rychle zpět, jak odcházejí. Uveďte jej do prvního pokoje."

Na to zamkl kupu lístků, s kterými se byl bavil, do přihrádky starosvětské skříně a vztáhl ruku po svátečním kabátě na věšáku. Ale sklonil ji zase, skřivil pohrdlivě ústa a stáhl jen pevněji šňůru županu.

Když vstoupil do předního pokoje, stál tam již ohlášený host. Byl to starý pán, s nímž naložil čas dosti milostivě. Vypadal spíše jako mladý herec v úloze starého gentlemana. Štíhlá, útlá jeho postava neztratila ničeho ze své přímosti, a také pěkně utvořená hlava vypínala se posud v byrokratické ztrnulosti z tuhého, cípatého límce košile. Sníh, jímž zima žití posypala jemný, vkusně zkadeřený jeho vlas, vypadal spíše jako

lehký pudr na příčesce mladého šviháka z předešlého století. Ač se podlouhlý obličej složil v četné drobné záhyby, zachoval přece jemnou, bílou pleť a povšechný obrys bývalé ušlechtilé krásy, nejméně pak dotkl se čas pěkně, útlé jeho ruky: s tou mohla býti spokojena každá aristokratka.

Oděv pana Hrdličky, ač z módy vyšlý, svědčil o vkusné neskoupé volbě a přísném dohledu; ale tento okázal se marným vůči morovému dechu obnošenosti, pod nímž — ač dosud nepatrně — bledla obruba černého kabátu, chřadly bujné varhánky batistové na prsou a žloutly okraje sněhobílých, drobně skládaných manšet, jako lupeny bílé růže po prvním mrazu.

Takový člověk stál rozpačitě před panem Jestřábem.

Tento uvítal ho svou sprostnou, nemotornou manýrou, která tvořila mocnou protivu k jemně vybroušeným způsobům příchozího, a pravil se zběžným pohledem na svůj župan a pantofle: „Račte odpustiti, že se před vámi objevuji v tomto kostýmu. Nenadál jsem se, že —“

„Ó prosím.“

Usedli naproti sobě. Jemná tvář pana Hrdličky rděla se lehkým ruměncem. Oči jeho spočívaly v úzkostlivém napnutí na obličeji pana Jestřába. V oči tyto, zdálo se, že vepsána byla tragedie jeho osudu, z které vyšel ostatní zjev jeho téměř neporušen. Takové oči budívají ve mně vždy hlubokou útrpnost. Jsou to oči těch, jež srazil

potměšilý osud náhle s výšin dustojnosti a blahobytu v hlubinu nouze a zapomenutí. Jsou to oči těch, kdož se procházejí nejraději za soumraku odlehlými ulicemi, se sklopenou hlavou, míjejí staré známé a křečovitě tisknou složené, bílé ru kavičky, jako by jimi pozornost kolem jdoucích od ostatního svého zevnějšku odvábiti chtěli. V očích takových obráží se žal pro lepší minulost, odříkání, nedůvěra v sebe, stálá bázeň před urážkou a posměchem. V plachých těch očích zrcadlí se zlé svědomí — vědomí to blednoucí obruby kabátu, žloutnoucích manšet a jiných podobných zločinů, kryjících se v rozličných záhybech oděvu, o nichž nemá ostatní svět třeba ani tušení.

Však nyní měly oči pana Hrdličky pouze výraz úzkostlivého, z pola beznadějného napnutí.

„Jest mi velice líto," pravil pan Jestřáb po chvíli mlčení a pásl při tom zraky na úplné zdrcenosti svého protějška, „jest mi velice líto," opakoval s vybroušenou ukrutností, — „že jsem vám již včera posloužiti nemohl." — Pan Hrdlička oddychl si z hluboka a zrak jeho zajiskřil se radostně. — „Kasa moje byla úplně prázdná. Časy jsou zlé. Avšak podařilo se mi přece sehnati tolik, abych žádosti vaší vyhověti mohl."

Pan Hrdlička pohlédl naň s nelíčenou vděčností. Dával mu celým svým vzezřením na jevo, že ho pokládá za člověka opravdu šlechetného a že jej prosí za odpuštění, vstoupil-li do při-

jímací jeho komnaty s jakýmsi mravním předsudkem. A pan Jestřáb poskytoval v tu chvíli skutečně obraz, jehož prostá poetičnost musila okouzliti každou mysl nezkaženou: seděl tu velebně v ošumělé lenošce, probíraje se měkkým, hnědým vlasem svého synáčka, kterýž se byl za ním z ložnice přikradl a hlavu na prsa jeho položil; s druhé pak strany hrálo si bělošedé koťatko s cípem jeho županu, na němž vyšita byla vkusná červená arabeska.

Bezděky povzbudil tento obraz sdílnost pana Hrdličky.

„Nebyl bych se nikdy odhodlal k tomu kroku,“ pravil a živější ruměnec ozdobil jeho líc, „kdyby mne k němu nedonutila prosba synova. Zdržuje se v Cařihradě —“

„Tak daleko?“ prohodil pan Jestřáb s přídechem ironie.

„Ano, v Cařihradě. Jest tam úředníkem při rakouském Lloydu. Náhodou dostal se do peněžité tísně —“

„Pochopuju, jsem také otcem,“ řekl pan Jestřáb a přivinul jako na dotvrzení synáčka svého k prsoum.

Pan Hrdlička vyňal z kapsy čerstvě vyplněný blanket směneční, chřestící ještě pískem, a podal ho mlčky panu Jestřábovi. Tento prohlédl zběžně líc a rub lístku, kývl spokojeně hlavou a přistoupil k těžké skříni v koutě.

Za chvilku na to ležela dlouhá řada papírových peněz před panem inspektorem. Zraky tohoto

přelétly ji s jakousi úctou a v ruce jeho objevila se malá, ohmataná tobolka, která se při vší své hladovosti nezdála způsobilou pojmouti tolik papíru ve splasklém svém břiše.

Stálo to pana Hrdličku dosti času, než vecpal neprakticky složené bankovky do rozličných jejích přihrádek.

Této chvilky použil pan Jestřáb, aby se kriticky dotkl větrné theorie o synu v Cařihradě. Úsudek jeho o ní byl, že nepotřeboval pan Hrdlička vyšperkovati svou obligátní historku právě vrcholky pinií a štíhlými vížkami minaretů.

„V Cařihradě úřaduje rakouský Lloyd nepochybně turecky?“ otázal se.

„Ó nikoli! vlasky,“ odpověděl pan Hrdlička roztržitě, zavíraje tobolku. „O, Cařihrad jest krásné město! Hra světel při slunce západu jest tam věru báječně skvostná!“

Po tomto obhájení své theorie poroučel se pan Hrdlička, tiskna ruku křečovitě k srdci, na němž odpočívala vycpaná tobolka, a ujišťuje, že za měsíc tou dobou návštěvu svou dozajista opakovati bude.

Pan Jestřáb pak vrátil se s pohrdlivým úsměvem do své ložnice, aby tam obětoval dále Penátům své tiché domácnosti.

Ujímaje se v duchu pana Jestřába naproti úzkoprsým mravokárcům, ubíral se Hrdlička domů. Než vás seznámím s nynějšími jeho poměry, stůjž zde stručný obsah předcházející kapitoly jeho života.

Jistý bohatý šlechtic starožitného rodu míval jednou do roka zvláštní romantický záchvat. V této době myl si pečlivě ruku, jíž byl spolíčkoval svého podkoního, vzdával se každovečerní partie šachů se svým tajemníkem, klekával okázale před krucifixem ze slonové kosti v domácí modlitebně a rozmlouval nad míru vážně s jistým přistárlým chudým šlechticem, kterému poskytoval již na desátý rok pohostinství pro zvláštní jeho komičnost. V ty doby stával se samotářem. Opouštěl divadlo, klub, maitressu a kál se ze všech ústupků, které byl přinášel nivelujícímu proudu časovému. Věnovával se výhradně rozjímání o vznešenosti a starožitnosti svého rodu. A jednou zarachotil na dvoře nejstarší povoz remizy, a šlechtic náš usedal se svým komickým soudruhem do ubledlého červeného sametu s vyšeptalým zlatým trepením. Jeli, pohříženi v slavné mlčení, jeli s podloženými koni, až se konečně zastavil povoz na travnatém nádvoří starožitného zámku, uprostřed lesnaté horské krajiny. Bylo to původní sídlo slavného rodu. Zde černala se ještě zubatá okrouhlá věž, s níž před věky hrdinný praotec silnici v dálce mezi horami se vinoucí ohrožoval, zde leskly se dosud střepiny barvitého skla v gotickém okně polozbořené kaple, v níž pobožnost svou konával. A kolem toho zvětralého jádra nakupily pozdější doby v malebném neladu směs věží, stavení a přístavků, různících se slohem a představujících v celé stupnici odstínů přechod z šera

dávnověkosti až v bělo časů nejnovějších. Celek byl jako stvořen za pozadí romantické básně.

V tomto hnízdě svých předků trávil šlechtic náš každoročně několik neděl v očisťujícím a povznášejícím dechu minulosti, který vanul z každého kouta těch polovičních sřícenin. S pýchou prováděl svého společníka řadami starobylých komnat, okazoval mu s chloubou podzemní lidomornu s vrstvou kostí na dně a s vydrápanými nápisy v plesnivých stěnách, liboval si v temném ohlasu, jejž budily hřmotné jeho kroky v dlouhých chodbách, a drápal se po točitých schodech až na cimbuří nejvyšší věže, aby se pokochal uchvatně krásnou vyhlídkou. Pak bloudil zase zpustlým parkem, z něhož byl copatý jeho děd přírodu latěmi a nůžkami vyhnal a do něhož nyní opět příroda slavila vítězný svůj vjezd, hovoře o sladkých tajnostech jistého čínského altánu, a komický jeho soudruh kráčel uctivě za ním, strkaje ob čas uzardělou merunku, již byla marně zastírala žárlivá zeleň, s elegickým povzdechem do šosů starosvětského kabátu.

Ale po nějakém čase začínal jistý, s esthetického stanoviska ovšem úplně vhodný pohyb ruky k ústům rušiti výklady našeho šlechtice nad malovaným rodokmenem, v rytířské síni, uprostřed vážných podobizen předků, a přistárlý soudruh poznával k rostoucí lítosti své, že hostitel jeho nalézá každým dnem opět kus komické jeho stránky, až mu konečně příznivec

zaklepal s hlasitým smíchem na rameno: „Nu, což, pane rytíři, zítra pojedeme?“

Rytíř přisvědčil s tichým odříkáním a jeli. Před odjezdem odbývána delší porada s panem Hrdličkou a schválen velmi důkladný plán k všestranné opravě starého zámku, aby zachována byla k oslavě rodu a k okrase vlasti tato vzácná památka vznešených předků.

Jistou dobu po odjezdu vrchnosti krátil si pan Hrdlička dlouhé večery sestavováním všelikých rozpočtů na základě schváleného plánu a zaslal pak elaborát svůj do ústřední kanceláře, kdež se uložil do zvláštní přihrádky s nápisem „Opravy zámku Supovského“, ku kteréž se vylézalo po krkolomném dřevěném stupátku, na štěstí jen jednou do roka.

Tento rozpočet byl hlavním, ba téměř jediným břemenem inspektorského úřadu pana Hrdličky. Ostatní čas roku přihlížel svědomitě, jak kámen po kameni opadává se svěřeného jemu zámku, jak se haluze stromů zvolna, ale vítězně derou gotickými okny do zbořené kaple a zelená mha žabince pozvolna se ukládá na hladině umělého rybníka, jenž dřímal těžký, mutný sen uprostřed zdivočelého parku.

Více nemohl pan Hrdlička při nejlepší vůli pro „oslavu rodu a okrasu vlasti“ činiti. Hleděl tedy alespoň s přiměřenou důstojností nositi svůj titul. A to se mu dařilo zcela dobře. Představoval jaksi skutečného držitele zámku, vázaného toliko volným manským poutem k titulárnímu

vlastníku, který přicházel občas přijímat povinný hold. Po celou ostatní dobu podroben byl starý zámek neobmezené jeho moci. Rodina jeho užívala po ten čas všech místností a půvabů starožitného sídla po své libosti. Na dlouhém stole v rytířské síni sušily se křížaly; sklenice zavařeného ovoce prohlížely mřežovím gotických oken; hosté páně Hrdličkovi vystupovali po točitých schodech do arkýřových komnatek a uléhali v divně vyřezávané postele pod nebesa z otřeného damašku; paní Hrdličková čítala sentimentální romány na větrném, vysokém pavlánu, dcery její vozily se ve zpuchřelém člunu zelenou mhou rybníka k čínskému altánu, a blouznivý syn sedal v některém koutě staré kaple, jako pavouk zapředen v duhové niti své obraznosti. Srostli již celou bytostí svou s tím kamenným hnízdem, a starý Hrdlička doufal pevně, že uloží své kosti vedle kostí předchůdců svých pod cypřiše v odlehlém místě parku, v uctivé vzdálenosti od mausolea, v němž snili sen věčný pánové zámku.

Ale osud rozhodl jinak. V jednom roce přijel starý hrabě nad obyčej pozdě, když chaos listí ve zpustlém parku již barviti se začal chorobným ruměncem podzimku — přijel v černě ověšeném voze s průvodem černě oděných pánů a slzících dam, přivádějících k plné platnosti svůdnou protivu smuteční černi k sněhobílým lícím a krajkám. V průvodu tom nescházel ani komický rytíř. Uložili starého pána k předkům,

prohlédli si hladomornu, pochválili vyhlídku s věže a rozjeli se zase. Jen komický starý šlechtic pozdržel se ještě den a chodil v myšlenkách dřímajícími chodbami, bloudil parkem, v němž nepýřila se již žádná meruňka pod žloutnoucím lupením, a seděl posléze drahný čas na prahu rozbitého čínského pavilónu, jehož děravá střecha postlána byla žlutým a červeným listím, sprchlým s dumavých vrcholků stromů. Tak tu seděl, vhodná stafáže v obrazu všeobecné sešlosti, a klonil do dlaní navlhlou tvář.

Věděl, že tu sedí naposled. Nástupce hraběte, vzdálený příbuzný, nedovedl oceniti komičnost chudého rytíře.

Ale také Hrdlička stal se obětí převratu toho. Nový pán myslil, že se zámek Supovský i pod dozorem pouhého vrátného se stejnou důsledností rozpadávati bude, a dal pana inspektora s dosti skrovným výslužným na odpočinek.

Toto rozhodnutí zasáhlo celou rodinu jako hromová rána. Nemohli ani pochopiti, že by se navždy rozloučiti měli s těmi šedými stěnami a divokým sadem, s tím vším, co za své již považovati uvykli, že již nikdy více neuvidí západ slunce s hrdého toho pavlánu a neuslyší, sedíce pod omšeným kamenným Satyrem, za večera klokot slavíků v rozcuchaných křovinách toho parku, že se jim všechno to stane cizím a že jsou náhle ve světě bez domova — však, což naplat! Ohlédli se naposled po zubaté černé věži, v paprscích zapadajícího slunce zahrály naposled

za nimi zbytky barvitého skla v oknech zbořené kaple, a slzy, jež při tom naplnily jejich oči, byly zcela neúrodnou vlahou.

Přestěhovali se do hlavního města a najali si tu v jedné z nejživějších čtvrtí byt o třech pokojích, slušném salonu a předpokoji, s vyhlídkou na ulici.

Ale po roce uznalo se v rodinné poradě, že má tento byt přemnohé vady. Obyvatelé tří hořejších poschodí nepřestávají vystupovati a sestupovati kolem dveří, že to vypadá na schodišti jako v obecném průchodním domě; každý druhý chodec zastavuje se tu, aby zaslechl úryvek z živého dialogu paní Hrdličkové a její kuchařky anebo zahlédl bílou silhouettu slečny Irény v ranních nedbalkách, s růžovým pantoflíčkem na boso; strop celého bytu jest jako by resonanční půdou, jež zvěstuje všechny odstíny v náladě hořejších nájemníků různým tempem dunících kroků; vezměte k tomu věčný rachot povozů na ulici, zvědavost protějšího domu a konečně premovaného portýra v průjezdě, který nehýbá ani rysem hloupě nadutého obličeje, když šustí paní Hrdličková kolem, — a máte důvody, které přiměly rodinu Hrdličkovu k vyhledání si jiného, útulnějšího hnízda.

Přestěhovali se v tišší, malebnější část města, do třetího poschodí podivné třípatrové budovy. Zde obývali něžný salónek a dva těsné pokoje, vlastně jen ty, neboť do salónku nedovolovala paní Hrdličková nikomu vstoupiti bez utírky nebo smetáku v ruce. Žádný hluk, žádný pohled

zvědavý nerušil tu posvátný klid jejich domácnosti Vyhlídka okazovala po jedné straně romantickou prejzovou krajinu s táhlými, rozmanitě se křižujícími hřbety žlábkovaných střech, s lesem štíhlých komínů, plnou roklí a slují, jimiž se řítily za deštivého počasí bystřiny v nedohlednou propast, po druhé pak straně kamennou černou směs gotických oblouků a pilířů, mezi nimiž zkameněly uprostřed vilného hemžení podoby všelikých nestvůr — bok to prastarého, v tlačenici okolních střech téměř již umačkaného dómu.

V jednom z obou pokojíků nalézáme rodinu páně Hrdličkovu před návratem hlavy čeledi.

Jak obyčejně mluví se o drahém nepřítomném.

Slečna Iréna opustila rybářský člun, v němž nějaký Bulwerův hrdina lásku své bohyni vyznával, a pravila zívajíc: „S tatínkem je kříž! Jistě sedí někde v kavárně a myslí si, ať se starají sami. Budu slaviti zítra pěkný svátek!“

„Ty myslíš jen na sebe,“ pokárala ji matka. „Nejhorší je, že přijdou návštěvy. Bylo by hrozné, kdybychom nesehnali ani na bídný dort!“

„Poněvadž jsi tím sama vinna, matinko. K čemu leží stříbro v prádelníku jako zakletý poklad?!“

„Což ti mám stále opakovat, že se ho nedotknu, kdybych poslední šat s těla prodati měla! Tak těžce se neprohřeším nikdy na památce svého otce, abych erb našeho rodu —“ paní Hrdličková byla rozená z Podvalských — „vtiskla do rukou vetešníka. Ostatně kdo by to odnesl? Snad by-

chom se snížili před služkou, či měla bych jíti já, nebo ty —?"

„Šla by Jula."

„Marná slova. Víš dobře, že nemiluju tu kapitolu. Celé naše neštěstí záleží v tom, že nemáme praktického muže v domě. Kdyby se otec opravdově o to zasadil, musil by dostati místo. Ale tak to zůstává při krásných plánech. Jednou blouzní o přednostenství stanice v Uhrách, podruhé o sinekuře v Tyrolsku a při tom sedí věčně na holičkách a bojí se jít mezi lidi. A synové daří se po otci. Vladimír potlouká se bez účelu po světě a Jaro prospává za kamny drahocenný čas."

„S tím by se mělo zatočit jinak. Ať se učí řemeslu, když mu latina nevoní!" pravila Irena a vrátila se do rybářského člunu, který ji brzy opět ukolébal ve sny o lásce a štěstí.

Nepřítel latiny nepohnul sebou při zdrcujícím úsudku matky a sestry. Úsudek tento byl částečně pravý. Přípravy pana Jaroslava k těžkému boji života byly velmi nedostatečné. Ač nespal celý den, jak matka podotkla, nalézal se přece v jistém stavu, který byl blízkým příbuzným dřímoty; sedal někde za větrem a podpíral dlaněmi jemný bílý obličej, bez odlesku vnějších dojmů, ozářený jen mdle jakýmsi vnitřním světlem. Víčka míval nejraději sklopená, a když vyhledlo velké tmavé oko, nezíralo do světa, ale do jakési tajemné kouzelné příze, kterou tkala chlapecká jeho obraz-

nost kolem něho a v níž se jen míhavě obrážely rysy skutečnosti.

Nyní stál u okna a pohlížel do lesa černých gotických pilířů na boku starého dómu. Ale co tam viděl! Všechny ty kamenné bizarní postavy nabývaly života, šplhaly vzhůru po kamenných výstřelcích a plížily se přes větrné oblouky; drak v rohu rozepjal posněžená křídla a vznášel se volně do výše, černokněžník obracel listy kamenné knihy, ďábel opřel ruce o římsu a namáhal se vypnouti šíji pod nohou andělovou, hříšnice, rvoucí sobě vlasy klikatými prsty, měnila se v líbeznou dívku, jež vztahovala k snílkovi v okně s úsměvem ramena.

Mimo jmenované nalézaly se v pokoji ještě dvě osoby. Byly od ostatních odděleny vysokou plentou, polepenou směsicí pestrých obrázků. V posteli za plentou ležela stařičká paní. Byla to matka paní Hrdličkové. Pod hlavou měla vysoko nakupené podušky, tak že byla hořejší část jejího těla na polo vzpřímena. Podivně lišil se od sněhobílých polštářů s jemnými varhánky do kola zvadlý sežloutlý obličej, rozbrázděný jako nitkami množstvím jemných vrásek; ale přes to nezanikly ve zvraštělé tváři stopy bývalé krásy, a jakýsi slavný, důstojný výraz činil ji podobnou obličeji mroucí královny, kteroužto představu podporoval staromódní diadem ze skleněných perlí, který se třpytil nad čelem jejím v rozcuchaném, sněhobílém vlase. U hlav postele pak seděla na stoličce útlá dívka, asi šest-

nácti let, a přišívala bílou růžičku na bílý bálový střevíček.

Právě vystoupila Iréna z rybářského člunu na květnatý břeh a vrátila se do skutečnosti poznámkou: „Uvidíte, že přijde tatínek až po půlnoci, aby nemusil —“ když se tu ozval v předsíni povědomý krok pana Hrdličky. Za chvilku na to objevil se zářící ve dveřích, ale musil se bohužel ihned vrátit do předsíně, aby si očistil boty a vytřepal sníh ze záhybu svého oděvu, což obé v radostném rozčilení učiniti opominul.

Když se vrátil, utkvěly na něm oči manželky a dcery v upjatém očekávání.

Jemně uzardělý jeho obličej a třpytící se oko věstily vše dobré. Ale očekávání rodiny bylo ještě daleko předstiženo tlouštkou jeho tobolky a četností neprakticky složených bankovek, které pan Hrdlička dlouhou řadou vítězoslavně na stůl ukládal. Netřeba podotknouti, že obnovil tento pohled zviklanou otcovskou autoritu a že mu pojistil pro dnešní večer v rodinném kruhu velmi čestné postavení.

Nedlouho po jeho příchodu seděli všichni, vyjma churavou stařenku, za okrouhlým stolem u slušné večeře a nalézali se v klidném veselém proudu svých obyčejných rozprávek. Rokováno o dortu, který se státi měl chloubou zítřejšího dne. Uznáno, že jsou pro Irénu nezbytnými potřebami černý hedvábný vějíř se zlatým vyšíváním a dámské hodinky. Hlavě rodiny prominuto,

že jevila dnes povážlivou příchylnost k Polsku, z nezbádaných prozatím příčin.

Když se pak po večeři vonný punš kouřil ve vysokých sklenicích, došla řada na oblíbený, stále zajímavý předmět hovorů jejich, na ztracený ráj Supovský. I Jaro a tichá Jula účastnili se této rozprávky. Jen otec odchyloval se dnes od půvabů starého zámku Supovského a jeho okolí k nějaké vlhké a lesnaté krajině, plné dřímoty, s panským dvorcem na pahorku, v němž bliká v teploučké jizbě červená lampička před obrazem panny Marie Čenstochovské nad párem skřížených karabel.

A naposled vytasil se pan Hrdlička s určitou nadějí, že nastane bohdá utěšený obrat v jejich osudu a že jsou Poláci lid velmi ušlechtilý a krajiny polské v krásné, navzdor lesům a vlkům. Dále však neodhrnul závoj, kterým zastíral své tajemství.

Tak připravil dnes pan Hrdlička své rodině po traplivém dni velmi příjemný večer.

Konečně odebrali se všichni na lože. Pan Hrdlička četl ještě v posteli Zapovu cestu po Haliči a pronášel se časem k choti, která ho dnes trpělivě poslouchala, že jsou „zrazy“ výborným jídlem, jak se to krásně jede v lehounkých saních posněženým lesem, když bledý měsíc trhanými obláčky prohlíží a Mazur vzadu karabáčem práská i podobně. Jaro pak vytáhl si lehkou pruhovanou pokrývku nad hlavu a hledě do prosvitavé její látky, představoval si, že leží

pod vlnivým povrchem jezera a ty zelené prouhy že jsou dlouhé vlající závoje dovádivých rusalek.

V druhém pokoji pak zůstaly obě dívky s churavou stařenou. Nebudu rušiti posvátné tajemství dívčí ložnice líčením půvabů, kteréž se znenáhla dobývaly z vazby špendlíků a spon.

Podotknu jen, že naposled sličná Iréna v kostýmu, jehož vypsání se zdržím, ač byl přímo čarovný, dlouho v zrcadle jeden z nejkrásnějších dívčích obličejů prohlížela a pak, otočivši se náhle na vysokém špalíčku růžového pantofle, do hlasitého smíchu se dala.

Když k ní Jula tázavě pohlédla, pravila za stálého smíchu: „Vzpomněla jsem si na Supovského kantůrka. Víš, jak zamilovaně na nás s kůru oratoria patříval? A pamatuješ-li se, jak zanechal jednou v čínském altánu veršované vyznání lásky?“

Jula neodpověděla. Když se za chvíli na to přesvědčila, že sestra její spí, vytáhla ze záňadří psaní, jež rychle rozpečetila. Dle známek na obálce přicházelo z Cařihradu.

Psaní, které Julie před usnutím přečtla, znělo takto:

Drahá Julo!

Listonoš, který ti podá ozáblou rukou z posněženého vaku mé psaní, neuvěřil by asi, že bylo napsáno při otevřeném okně a že je osušil teplý jarní vánek. Ba, mám zde již hotové jaro. V tu chvíli ovšem jaro „v lůně pustých skal“;

neboť ta úzká, schovaná ulice Pery, do níž pohlížím s výsosti čtvrtého patra, podobá se hlubokému těsnému průsmyku skalnímu. S obou stran vznáší se řada vysokých domů, jejichž četné pavlány se vystírají tak blízko naproti sobě, že by tu Julie Romeovi přes ulici růži podati mohla. Vzezření této ulice připomíná mi poněkud ghetto středověkého křesťanského města, v době, kdy princezna Sabath v ně linula svou posvátnou, tajemnou poesii. Úzkostlivě tulí se zasmušilé domy k sobě a bázeň, nedůvěra obráží se v celé tvářnosti jejich: v mohutných zdech, pevně zamčených dveřích a pečlivě zastřených oknech. Obyvatelé jejich berou se po chodnících kvapným, nejistým krokem, jako by čím dříve, tím lépe uniknouti chtěli z moře nepřátelské cizoty ve své bezpečné kamenné archy. Ale tam ocitují se jako kouzlem v drahém dalekém domově. Tam proměňují si pomocí čalounů, parket a lustrů několik krychlových sáhů v útulný salónek rodného města, v němž zapomínají při tikotu švýcarských hodin, zvucích piana a hlaholu mateřské řeči, že je dělí jen skrovný prostor od místa, v němž konají křepčící dervišové svou šílenou bohoslužbu.

Časem představuju si hroznou možnost, že by jednou ten mohamedánský Řím přepadl své křesťanské ghetto; že by se to dřímající moře fanatismu kolem pozdvihlo a vstřiklo náhle se všech stran do těch hlubokých pošmourných ulic svou špinavou pěnu: snědé vyzáblé postavy v stra-

katých cárech, s blýskavicí damascenek nad lysými lebkami s křečí nenávisti v klikatých tazích; že by se s jekotem za nimi přivalily vlny turbanů, že by ty pevné dvéře padaly pod ranami seker a rezavé to mřežoví se třáslo pod rukama zuřivců; že by vnikla loupež a vražda do labyrintu pokojíků, schodů a sklepů v těch hromadnych, bázlivě k sobě přitlačených domech, a výjevy hrůzy že by naplnily ty četné arkýře a balkony, ty závratné štíty a podivnou krabatinu střech — — Ba, nad ty vysoké pošmourné, hustě sražené domy Pery nebylo by vhodnějších kulis k truchlohře noci bartolomějské!

Bohudík jest to všechno pouhým snem! Z mohamedánských čtvrtí zaznívá sem jen temný šum, jako by přidušený, neškodný repot, zřídka objevuje se turban mezi tichými domy a řečtí nosiči dělí se s hubenými, bezbarvými psy o nerovné dláždění. Však tuším, že nejsi spokojena s mým začátkem. Přeješ si zajisté, abych nechal stranou křesťanskou Peru a povídal ti mnoho, hodně mnoho o pohanském Cařihradu.

Při nejlepší vůli nemohu dnes přání tvému vyhověti. Snad podruhé. Nejsem s to roztříditi a spořádati tu pestrou mlhovinu obrazů, kterou se obráží všechno do kola v mé duši jako v kouli zrcadelné. Myslím, že jsem tím podobenstvím nejvěrněji znázornil svou nynější duševní činnost, lze-li tak nazvati pouhé klidné přijímání zevnějších dojmů, střídajících se hravě na povrchu duše a mizících beze stopy.

Zdá se mi, že jsem na světě pouhým divákem a že jest to mnohem rozumnější, než abych se pachtil s nějakou nevděčnou úlohou. Dívám se, jak se nadýmá hrubá, děravá plachta s nějakou muří nohou v rohu pod zkřiveným ráhnem a jak se tmavozelený stín přepodivné turecké lodi přesnou a čistou silhouettou míhá v jasně zelené vodě; dívám se, jak malebnou protivu tvoří v dálce roztažená bílá křídla kajky k lazurové hladině mořské; dívám se, jak starý dřevěný most za Galatou se hemží turbany všech barev a jak na protějším břehu ze spousty zeleni a plochých střech strmí nádherný les nesčíslných bílých minaretů; dívám se, jak z večera to pohádkové město prochází celou stupnici rozkošných, divukrásných barev, jak ten les minaretů chvíli ohněm plane, pak v purpur se odívá, pak jemně růžovou barvu ve fialovou mění a zamihnuv se ještě v desaterém barvitém odstínu v tajemné hnědé páře mizí.

Po tomto představení přináší mi ještě sluha řecké kavárny — „Kafeneion tu paradisu“ jest lákavé její jméno — poslední koflík a čerstvě nacpaný čibuk na terasu, a chvíli na to klopýtám po krkolomných schodech z Galaty vzhůru do hostinné Pery.

Mimochodem, Lloyd jsem pověsil na hřebík. Neříkej o tom našim ničeho. Čím se živím? tážeš se. Málem bych odpověděl: kávou. Avšak položme stranou tu ničemnou hmotnou stránku.

Poslyš, co se mi onehdy stalo. Přepadlo mne něco jako nemoc. Chytilo mne to za prsa, po pravé straně, a mrštilo to mnou na postel. Ležel jsem tu mezi ohněm a ledem, jako v Záhořově loži. A v tu dobu, musím se přiznati, pohroužil jsem se v rozjímání o bídě a nicotě věcí vezdejších. Smutnou, velmi smutnou příhodou jevila se mi smrt ve čtvrtém patře starého domu v Peře, nevím kolik zeměpisných mil od srdce mateřského a ode všeho, co člověku milo a draho.

Těsný pokojík bral na sebe podobu rakve. Tuto představu nezapudila ani krásná Haidie, jež vstoupila po špičkách do světnice. Jest to dcera mého domácího pána, mladičká Řekyně a po svém způsobu roztomilá. Snad ti ji někdy vyobrazím. Pravé její jméno neznám; říkám jí po byronsku Haidie. Toto nevinné stvoření přikradlo se tedy po špičkách k mé posteli a sklonilo ke mně svůj filigránský obličej v nadbytku lesklých, černých kadeří. Ale jindy tak svěží, zdál se mi v tu chvíli bledým, nesmírně bledým a celý její zjev tak matně vzdušným, jako by byla poslem z onoho, bohužel příliš větrného světa.

Zavřel jsem s bolestným povzdechem oči. Když jsem je otevřel, byl pokoj prázdný. Drahnou, drahnou dobu zůstal jsem na to samoten s příšernou družinou svých myšlenek.

Posléze otevřely se opět dvéře. Vešel muž vysoké statné postavy s obličejem, z něhož jsem

vyčetl na první pohled pevnou a ráznou povahu. Černé jiskrné oko a jemný, tmavý plnovous, jehož obrys se ztrácel na černém oděvu, hodily se dobře k rozhodné této líci. Uhodl jsem snadno, že je muž tento lékařem.

Za ním vklouzla Haidie do pokoje.

Lékař přistoupil přímo k mé posteli a zeptal se mne francouzsky: „Jaký jste krajan, pane?“

V Cařihradě není taková otázka před započetím rozmluvy zbytečnou.

„Čech.“

Tvář lékařova jevila milé překvapení. „Čech?“ zvolal česky. „Aj, toť jsme z jednoho kraje. Šťastná to náhoda. Vy se ovšem ohrazujete v duchu proti takovému štěstí; avšak doufám, že položíme brzy to ohrazení ad acta.“

A doktor Volný osvědčil se věru zázračným lékařem. Když se chopil mé ruky a odhrnul mi lehce vlasy s horkého čela, zdálo se mi, že prchá při jeho dotknutí, jako pod rukou mocného exorcisty, démon choroby z mého těla.

Za několik dní byl jsem zotaven. Bezpochyby přísluší také nemalá část zásluhy mé malé Rekyni, jejíž zlatotkané pantoflíčky jsem slyšel ustavičně šustiti po pokoji a jejíž útlé prsty jsem se zalíbením vídal zacházeti s různobarevnými čepečky lékárnických lahvic, opatrně a něžně, jako s květnými korunkami.

Doktor Volný navštěvoval mne několikrat za den. Sedal u mé postele a vypravoval mi ledacos ze svého života. Ztrativ záhy chudé rodiče, byl

již z útlého mládí poukázán na své vlastní síly. Přetrpěv celý očistec chudého studenta, vystoupil konečně s pěkně svinutým doktorským diplomem za ňadry v toužebně očekávaný ráj samostatného, důstojného bytí. Ale brzy seznal, že tím vstoupil pouze v nový oddíl tuhého zápasu o život. Nemaje kapitálu ni vydatných známostí, trpěl mladý hojitel člověčenstva sám povážlivou nemocí — nedostatkem pacientů. V této tísni přijal bez rozpaků místo lodního lékaře, které se mu odkudsi nabídlo. V úřadě tom vykonal daleké cesty po světě. Ztrhaná bouří lana šlehala nejednou jeho skráň, vichry se všech konců větrnice cuchaly jeho vlasy, stříkající pěna mořská vroubila černý jeho vous, slunce vrátníkové pražilo jeho obličej a všechno to dohromady otužilo a zocelilo znenáhla celou jeho bytost. Rys po ryse vystupovala přede mnou za toho vypravování jeho bodrá, pevně ohraničená povaha.

Když jsem se zotavil, došla ovšem řada vypravování na mne. Jak úplně rozdílný obraz rozvinul jsem před ním! Dětství ztrávené mezi pamlsky a loutkami v měkkém náručí mazlící se matky: jinošství kvetoucí na hlucho všemi barvami fantasie; vyplutí do života bez vesla, bez kompasu, bez cíle; na konec dobrodružná cesta do ciziny bez účelu.

A jak uzoučké bylo rejdiště mých vzpomínek. U něho toulaly se širým božím světem, moje byly zaklety v Supovský zámek a jeho okolí. Místo světových měst kupa šedivých věží, místo

prérií a pralesů zdivočilý park, místo korábů zpuchřelý člun v zelené plísni hnijícího rybníka.

A přece jevil doktor Volný veliké účastenství při mém vypravování. Pozoroval jsem, že ho dosti zajímá pohled do tiché, rodinné idylly, kterýž jsem mu takto odestřel: snad lahodí prosté, jemné barvy toho obrázku jeho zraku, unavenému příkrým světlem cizokrajných panoram, která se byla po tolik let v rychlém střídání sunula kolem něho.

Zejména zdá se, že ho v té naší idylle poutá jedna útlá postava, jež asi mezi tím, co toto čteš, samojediná u noční lampy, obtěžujíc své věčně sužované prsty nějakým zbytečným pletením nebo přišíváním, hlavu kloní nad těmito řádky. Od té chvíle, co jsem okázal doktoru Volnému tvou fotografii, projevuje nápadné účastenství se vším, co se týká tvé osoby. Ba, kdyby nebyl ze všad proti šípům Amorovým tak obrněný, tak veskrze praktický, soudil bych, že jsi se stala jeho milenkou in effigie.

Avšak žerty stranou! Jsme nyní již s doktorem hotovými přáteli, jako bychom se znali bůh ví od kolika již let.

Haidie přináší mi víno s ledem (led je tu nezbytným přídavkem každého hmotného požitku) a dává mi v lámané frančtině na srozuměnou, že si kazím tolika psaním oči. — Nuž, addio! Vladimír.

Polská záležitost pana Hrdličky nabývala den ode dne větší určitosti a zaokrouhlenosti.

Znal již jméno polského šlechtice, jemuž náležely ty posněžené hvozdy, kterými se s práskajícím Mazurem a bledou lunou za zády projížděti hodlal; znal již také podivnou historii široké, červené jízvy, která se táhla šourem přes celý téměř obličej dotčeného zemana, nečiníc však nijaké újmy prostosrdečnému výrazu jeho v pravdě krásné, staropolské tváře.

Za tato jemná pokynutí děkovati měl pan Hrdlička dvěma pánům, s nimiž se scházel v kavárně. Seznámil se s nimi šťastnou náhodou. Hrávalť spolu obyčejně partii šachů: kdysi se jeden z nich nedostavil, pan Hrdlička stal se z ochoty jeho náhradníkem, utrpěl rozhodnou porážku a známost byla hotova.

Z radosti nad svým vítězstvím stal se pán velice sdílným a svěřil se mezi jiným Hrdličkovi, že bývá následkem svých široko daleko rozvětvených známostí s to, zaopatřovati výnosné soukromé úřady, a že si na základě tom zařídil zvláštní zprostředkovací ústav.

Pan Hrdlička spatřoval v tom pokynutí osudu a odhodlal se k rozpačitému vyznání, že by z neochablé touhy po činnosti sám přijal výnosný takový úřad, ač toho z ohledů hmotných při své pensi — tuto zvýšil si totiž samovolně o polovici — nepotřebuje.

Pán vyslovil na to svou ochotu, že učiní,

seč bude a že neopomine panu Hrdličkovi sděliti, jakmile se přiměřené nějaké místo naskytne.

A již druhý den odvedl ho v kavárně stranou a sdělil mu šeptem, že včera úplně zapomněl na blízkou jednu okolnost, která se úplně hodí ku přání pana Hrdličky, předpokládaje ovšem, že nelpí na rodné půdě. Onen druhý šachista je totiž tajemníkem bohatého polského šlechtice a mešká zde na dovolené, při čemž mu byl zároveň přidělen úkol, aby získal pro statky svého pana několik schopných zdejších úřadníků.

A ten byl začátek polské záležitosti pana Hrdličky.

Tím budiž prozatím odbyta tato suchá, vnější činnost mého hrdiny, kterou jsem zde v suchosti její položil jediné za tím účelem, abyste poznali tajný zdroj oněch fantasií o milé jizbě s vyhlídkou v lesy a skřížených karabelách pod obrazem matky boží Čenstochovské.

Vraťme se k vnitřním záležitostem rodinným.

Svátek Irénin vydařil se znamenitě. Nebudu vás nuditi líčením skvělých jeho podrobností; podotknu jen, že nebyl korunou dne pyšný dort, po jehož obrubě se milkovali dragantoví pastýři a pastýřky v oděvech à la rococo, nýbrž veliký buket čerstvých živých květin, jenž dýchal z křišťálové vázy uprostřed salónu všemi vůněmi jara

Však nad ty v zimě nezvyklé vůně činil jej vzácnějším nimbus tajemství, který se vznášel kolem něho. Za časného jitra byl jej totiž přinesl veřejný posluha se stručným vzkazem: „Pro

slečnu Irénu“. A než se rodina z překvapení svého vzpamatovala, byl prosaický doručitel poetického daru ten tam.

Zbytečně podotýkám, že byla podrobena pestrá hádanka důkladné prohlídce, zdali se snad za některým lístkem kryje rozřešení její, že vzati po marné této práci na přetřes všichni motýlové, kteří kdy kolem záře Iréniny krásy rýsovali těsnější neb volnější kruhy, že se utekla na konec obdařená i k příručnímu slovníku květomluvy, zdali by snad pomocí jeho porozuměti mohla tajemným slovům vonného vzkazu.

Poprvé za svého života litovala Iréna, že je šepot květů pouhou licencí básnickou.

Tato kytice byla pro ni událostí tak velikou a důležitou, že jí věnovati mohu několik odstavců svého vypravování stejným právem, jakým obětují kolegové moji celé kapitoly prvnímu setkání svých šťastných nebo nešťastných milenců. Bylo to němé vyznání lásky od neznámého. Ale vyznání to bylo skutečností, kterou držela Iréna křečovitě v ruce, a neviditelný dárce odloží zajisté dříve neb později kouzelnou čapku, která ho tají toužebně pátravým jejím zrakům. Tato dočasná neviditelnost nebyla mu nikterak na újmu. Novelami odkojená dívčí obraznost vyplňovala prázdné místo za kyticí nejvábnější postavou svých snů a shrnovala tam všechny přednosti těla i ducha, rodu i jmění, k nimž byla kdy vypínala tichá přání svá. Jen láska nejněžnější mohla vybrati ty rozkošné květy, jen

vkus nejjemnější dovedl je uspořádati v ten lahodný celek a když si představila snící dívka, že prsty ideálu jejího těkaly nad těmito dítky umělého jara, neodolala a vtiskla do nich sladké, vroucí políbení.

Zářila blahem a pýchou. Všechno musilo se s ní obdivovati kráse buketu, dle níž měřila účinek vlastní své krásy na tajemného dárce. Neušetřila svým štěstím ani churavou babičku. Div neporazila chvatem malovanou plentu. Ó protivo jara a zimy! Ten pestrý chomáč z klínu milostné Flory před obličejem vpadlým a zvadlým, před těmi zcuchanými, bílými vlasy, na nichž světélkují skleněné perly jako ledové démanty po závějích sněhu!

Zdálo se, že ten mrtvý obličej znenáhla oživuje vůní kytice, již přichýlila Iréna k suchým jeho rtům. Posléze oddychla stařena z hluboka a otevřela své veliké matné oči.

„Hleďte, co mi poslal k mému svátku neznámý ctitel!“

A stařena hledí — hledí do toho rohu jarní hojnosti, oči její nabývají výrazu života, tváře se rozjasňují a ze rtů derou se divná šeptaná slova. Ale nemluví s nynějším světem. Ten svět, z něhož a k němuž mluví, leží daleko, daleko za námi jako ztracený ráj, a seraf pokroku lidského stojí s planoucím mečem osvěty u jeho bran. My již ani netoužíme nazpět do ráje toho. Nám jeví se komickými jeho divné příčesky se spoustou kudrlinek a pudrovým jíním, jeho divné

oděvy z květovaných látek, jimiž pošíváme nyní leda své lenošky a trepky. Bez lítosti rveme se sebe poslední zbytky jeho kastovních a jiných předsudků, jeho pobožnůstkářství i parádní nevěry — třeba bychom s tím odhodili mnohou třáseň poetickou a mnohý kus drahého, ryzího zlata.

Ale pro stařenu naši byl to ráj. Tam bývala mladou a šťastnou, tam žila co krásná dcerka bohatého šlechtice v šumu a lesku, jenž dávno již došuměl a shasl. Ale milosrdné stáří uvádí ji tam nazpět. Duch její bloudí opět komnatami s nábytkem, jenž dávno již asi u některého překupníka rarit trouchniví, a rozmlouvá s osobami, jejichž podobizny již odpočívají na půdách mezi nejstarším haraburdím.

A tak mluvila i nyní, hledíc na pestrou kytici, o nějakém plesu, plném klonících se paruk a šustících, strakatých vějířů, plném škrobených manšet a zdvořilostí, plném šlechtické důstojnosti a pižma.

Než Iréna uváděla i tyto tajemné zvěsti v souvislost s krásou svého buketu.

Zabývala se jím celý den a naposled usnula při sladké vůni jeho. U hlav její postele vypínala se křišťálová vása s drahými květy a barvité jejich hlavinky kývaly při míhavé záři lampy, u níž Jula v protějším rohu šila, tak podivně mezi sebou, jakoby se radily o provedení pomsty, již tak pěkně opěvuje Freiligrath. A zajisté vystoupily v noci ze svého křišťálového vězení;

všeptly snad i do ucha spící dívky rozřešení hádanky, nad níž si bdíc darmo krásnou hlavinku lámala.

Bohužel musím vám sděliti, že jako ta kytice přes pečlivé zalévání a ošetřování den ode dne barvy a vůně ztrácela, tak i lesk spokojenosti s obličejů rodiny Hrdličkovy tím patrněji mizel, čím blíže měsíc ku konci svému se nachyloval.

První bouře strhla se nad Julou. Již nějakou dobu budilo podezření ostatních členů rodiny množství mušelínových růžiček, kterými bývaly stolek její a podlaha kolem posypány jako hodovna bohatého Římana po růžovém dešti. Podezření to rostlo při pohledu na rozličné stužky, perličky a třásně, jimiž zdobívala zcela nepovědomé ženské šaty. A naposled objevila se nahá, hrozná pravda. Seznáno, že byla Julie licoměrnou lhářkou. Z přítelkyň, na jejichž brzké svatby byla podezřelý déšť růžový sváděla, vylouply se zcela obyčejné zákaznice, a úspory ze Supova, jimiž v dobách tísně rodině vypomáhala, proměnily se v holou bídnou dělnickou mzdu.

Po kajicné zpovědi a rozpačité omluvě, že je práce taková lepší než dlouhá chvíle a že mimořádný příspěvek do rodinné pokladnice časem zajisté neškodí, spustilo se hromobití na hříšnou její hlavu. Matka prohlásila, že jistě ani krůpěj krve Podvalských nedřímá v žilách plebejské dcery, která se bez zardění tak hluboko snížila, Iréna upozornila na skandál, kdyby někdo ze známých byl Julii na těchto tajných stezkách

přistihl, a pan Hrdlička podotkl s důrazem, že on jest k tomu povolán, aby živil rodinu, a že bohdá nikdy k tomu nedojde, aby se dcery jeho pronajímaly za švadleny.

Jula slíbila skroušeně polepšení.

A po této první stíhaly se čím dále, tím hustěji bouřky na domácím nebi. Jednou posadila paní Hrdličková Jaroslava na lavici obžalovaných a předčítala mu dlouhý rejstřík jeho provinění, malujíc zároveň křiklavými barvami smutnou budoucnost, která po mládí tak ničemně promařeném dozajista následovati bude, a obžalovaný sledoval mezi tím pozorně pěkně vroubkovaný stín jejích rukávů na podlaze, který se při živé gestikulaci rukou matčiných semo tamo třesavě míhal a před okem jeho znenáhla se měnil v peruti báječného ptáka, na němž v duchu tolikráte létal mezi bílými výspami obláčků v moři blankytu; podruhé svadila se Irena s matkou pro dědičné stříbro; jindy pak musil poslouchati otec, jak se pod svornými ranami choti a dcery obraz nad karabelami, sáně s Mazurem a všechna polská sláva rozpadá v trosky co lichá, bezcenná fantasie, která by již konečně ustoupiti měla nějakému ráznému a rozumnému skutku.

Při tom všem tála vůčihledě kupa neprakticky složených bankovek ve starožitné skříni. Část jich byla ovšem dobře uložena v zlatém vyšívání na černém hedvábném vějíři slečny Ireny a

v dámských jejích hodinkách a ještě úrodněji jiná část v polské záležitosti pana Hrdličky.

Zbytkem jejich zapravena byla konečně povinná daň králi Masopustu. Paní Hrdličková s Irénou ztrávily krásnou jednu noc v strakatém průvodu za triumfálním jeho vozem, obletovány rojem Tellů a Mefistů, domin a harlekýnů, kteří skládali k nohám jejich své špatné masopustní vtipy.

A když se za svítání Iréna vrátila v tichou ložnici, opojena pestrou směsicí dojmů a dozvuky sladkých valčíků, a když tu fantastická jedna moucha mužského pohlaví, s azurovými průsvitnými křídly na zádech a s třesavými zlatými tykadly nad kadeřavou hlavou, kterou byla tam v plesu marně odháněla hedvábným vějířem, v duchu jejím znova se vynořila s plnou souměrností a ladností kovově zeleného těla, odstrčila noha její veliký chomač suchého listí a zdrolených, uvadlých květů, který se u ní zaprášen na podlaze válel. Jaro zdvihl jej ráno a položil na postel babiččinu. Nyní se hodily úplně k sobě ten suchý, svraštělý obličej na bílé podušce a ta drolina sežloutlých květů s papírovými krajkami do kola.

Pak nastaly dni, kdy nemívala paní Hrdličková drobných pro kupce a mlékařku, kdy zpozorovala, že Julie nekřesťansky svíčkami plýtvá a na škodu zdraví svého bezpochyby nad romány pozdě do noci bdívá, kdy oznamováno děvečce, že je dnes

teplo jako na jaře a že by bylo hříchem v pokoji topit.

V jeden takový teplý večer, když ostala Julie v předním pokoji sama s otcem, podala mu spěšně skrovný balíček papírových penčz a požádala ho šeptem, aby neříkal ničeho matce.

Pan Hrdlička pohlédl na ni překvapen a přijímaje váhavě peníze, zeptal se s lehkým zapýřením, odkud je vzala.

Jula odpověděla po krátké přestávce, rovněž s jemným uzarděním, že jí je poslal Vladimír, ale matka že by tomu neuvěřila.

Pan Hrdlička patrně uvěřil; schovalť peníze bez další poznámky do kapsy.

Den, kdy pan Hrdlička svou návštěvu u pana Jestřába opakovati měl, blížil se neodvratně. Starý pán kráčel mu vstříc se zřetelným písmem starostí na vysokém čele.

V předvečer dne toho vstoupil, ztráviv odpoledne v šíleném přebíhání po pokoji a v ztrnulém, temném dumání v lenošce, do zadní světnice, kde Jula při vstoupení jeho s nápadnou rychlostí pěkně vázaný ročník zcela nevinného modního časopisu zavřela. Nalezala se v pokoji samotna; neboť stařena za plentou byla jen tělesně přítomna — ostatní její část jela právě tou dobou v pozlacené karose k nějakému dvornímu představení.

Pan Hrdlička sedl si mlčky vedle dcery a setrval drahnou dobu v tom mlčení. Pak začal,

na pohled k nemocné stařeně, tiše mluviti o těžkých starostech, z kterých prý ani nevychází.

„Zítra je prvního," podotkla Jula.

„Což naplat!" odtušil truchlivě otec. „Mám nutné mimořádné vydání před sebou a na pensi sáhnouti nemohu. Vždyť víš, jaké by z toho byly křiky."

Jula vstala mlčky, otevřela kufřík a podala otci malou, lasturami ozdobenou krabici.

„Postačí-li tohle —"

Pan Hrdlička odklopil víko a spatřil několik balíčků podobných tomu, který mu byla Julie onehdy do ruky vtiskla.

„Nepotřebuješ-li jich právě —" šeptal rozpačitě, „mohla bys mi je na krátký čas zapůjčiti — však se nám povede brzy lépe."

A když byl obsah krabice spěšně do tobolky vmačkal, vstal s navlhlým okem, vtiskl lehké políbení na čelo dceřino a zašeptal: „Tys hodná, Julo!"

Osudný den minul šťastně. Pan Jestřáb vyslechl s tváří plnou lidumilné shovívavosti zajíkavé vyznání pana Hrdličky, že mu jistý pán, za kterým má značný obnos, v slovu nedostál, že nemá tedy v tu chvíli po ruce než úroky, ale že by si kapitál, kdyby toho nutně potřebí bylo, za dva, tři dni dojista zaopatřil.

Avšak pan Jestřáb nechtěl ho uvésti do nesnází a přijav úroky a novou směnku na měsíc,

vrátil mu starou s velmi laskavými poptávkami po synu v Cařihradě.

Minul opět měsíc. Tentokráte přijal již pan Jestřáb ono vyznání se slabším výrazem shovívavé lásky k člověčenstvu a rozklenul nápadně vysoko svá huňatá černá obočí. Ale když přijímal úroky a novou směnku na měsíc, zračilo se již v jasné jeho tváři odpuštění. Starou směnku kamsi uložil — přinese ji zítra, ovšem s náležitou diskretností, osobně panu Hrdličkovi do bytu.

Na druhý den — byla právě neděle — oblekl si pan Jestřáb sváteční kabát, vzal svou důkladnou španělku s olověnou hlavicí pod paždí a šel navštívit několik svých dlužníků. Říkal takovým návštěvám, že jde prohlížet svrchky.

Byl věru krásný, sváteční den. Ač pokrýval sníh ještě veřejné sady náměstí, po němž kráčel, vanula již čistým, teplým vzduchem sladká předtucha jara. Všechno se lesklo tak vesele na slunci, jako by zářilo blahem. Pan Jestřáb cítil, jak se v celou jeho bytost vkrádá ten obecný svit čisté rozkoše. Duch jeho chvěl se v milém povznesení.

Zastavil se v kostele. Slavné zvuky varhan, zbožné nápěvy, vonný dým kadidla, třpyt zlata a stříbra na oltářích a sochách dokola — vše to osvědčilo na něm posvátně kouzelnou svoji moc, kterou osvědčilo na milionech lidí před ním.

Duševně očistěn a povznesen vydal se pak na další cestu. Dnes ustupoval obchodní její ráz poněkud do pozadí; podobala se spíše volné, vnímavé procházce městem, spojené s přátelskými návštěvami.

Naposled zabloudil pan Jestřáb také do odlehlé, malebné čtvrti, v níž si vyvolil bydlo pan Hrdlička. Pan Jestřáb byl mu dnes za tuto volbu téměř povděčen. Vždyť ho seznámila s částí města, o které míval dosud jen velmi povrchní vědomí. Byl v dnešní své náladě přístupen dojmům starožitnosti a malebnosti, které se tu na něho hrnuly se všech stran.

Ale když se konečně dostal do těsné tmavé uličky mezi starým dómem a podivnou třípatrovou budovou, v níž hnízdil pan Hrdlička, zarazil se přece poněkud. Volbu takové uličky nemohl nikterak omluviti. Vzezření starého dómu neshledával hrubě přívětivým, aniž slušným pro budovu takového povolání. Vrtě hlavou pohlížel na černé bizarní nestvůry, které tam nahoře vypadaly, jako by se byly při jeho příchodu zvědavě o překot vyhrnuly na černé oblouky a pilíře, a nyní vypnuty daleko do ulice s nataženými dlouhými krky zjev jeho stopovaly a puzeny vrozenou zlomyslností rozdrápané obličeje stahovaly k potupně šklebivým posunkům. Pan Jestřáb, porovnávaje tyto příšery s přívětivými světicemi v zlatých korunách, které byly na ranní jeho pobožnost shlížely, dospěl k přesvědčení, že umění během času převalně pokročilo.

Rozmar jeho byl ještě více zkalen, když nenalezl pana Hrdličku v prvním poschodí, a spokojenost jeho klesala hlouběji s každým stupněm do závratné výše, v níž konečně jméno svého klienta na dveřích přečetl.

Ale spokojenost jeho stoupala opět, když jej pan Hrdlička uvedl do pyšného salónku. Usedl si bez okolků na pružný divan a vrátiv hostiteli svému starou směnku, rozhlížel se mlčky po pokoji.

Panu Hrdličkovi nebylo při vší uctě k hostu prodlévání jeho hrubě příjemné.

Snažil se baviti ho proroctvím o povětrnosti příštích dnů, přehlídkou posledních samovražd a podobnými zajímavými věcmi, ale pan Jestřáb kýval toliko roztržitě hlavou a věnoval všechnu pozornost neživým předmětům dokola. Tiskna pevně sevřená ústa na hlavici španělky, hleděl na skříně a stolky okolní tak upřeně, jako by je tím pohledem zároveň ohmatával a vnikal do tajných útrob jejich.

Pan Hrdlička chtěl právě zabočiti na harcoviště politické, když se host jeho náhle zdvihl a přistoupiv k jedné bohatě vykládané a vyřezávané skříni, jaksi blahosklonně na čele ji poklepal a pravil: „Důkladná práce! Ale nezdá se vám, že jí ta vlhká zeď škodí? Bylo by lépe, kdyby se přestavila na sušší místo.“

Po této radě, která zněla velmi naléhavě, sňal pan Jestřáb s průčelí skříně pestrou figurku, ale ohledav ji pozorně se všech stran, vrátil ji na

obyčejné stanoviště s pohrdlivým: „Hm, nic!“ což vyslovil tak úsečně a krátce, jako by i slov bylo škoda na tak bezcennou hříčku.

Pak obrátil se k starožitným, poněkud již roztržitým hodinám a prohodil, že by se nemělo litovati peněz na jejich opravení, přesvědčil se o úplné spolehlivosti velikého zrcadla a schválil docela, že se pozlacený, ozdobný jeho rámec každý den mokrým klocem otírá.

Zkrátka, pan Jestřáb projevoval velmi lichotivé účastenství s nábytkem Hrdličkova salónu.

Naposled utkvěly jeho oči dychtivě na dveřích, dělících salonek od sousedního pokoje. Přemítal chvíli, pod jakou záminkou by je otevřel. Náhodou zabloudil zrak jeho v okno a záminka taková byla na snadě. Přistoupil k němu a zahleděl se na hemžení kamenných nestvůr na boku chrámovém.

„Škoda věru,“ začal, „že je ten starožitný dóm tak těsně novějšími budovami obstaven. Dojem jeho jest tím úplně ztracen. A za podívanou přece stojí. Hle, jak podivný vkus jeví se v těch obludách pod jeho střechou! Tamhle ta představuje patrně nějakého pekelného advokáta — “

„Je to černokněžník,“ poučil ho Jaro, který byl mezi tím do pokoje vlezl a mlčeti nemohl, když se mluvilo o jeho důvěrných známých tam naproti.

„Hm, hm, opravdu zajímavé,“ pokračoval pan Jestřáb. „A tamhle to nepochybně čertova nevěsta?“

„Kouzelnice,“ podotkl lakonicky Jaro.

„A ten chlap s měšcem na srdci a s obličejem jako hyena — “

„To je lichvář,“ doplnil Jaro.

Pan Hrdlička trhl sebou, jako by byl hrom do něho uhodil, a zarděv se do ohniva, pohledl kradmo po panu Jestřábovi. Ale tento vtiskl jen ret pevněji na hlavici španělky a pohleděv chvíli upjatě na kamenného lichváře, vedl svou dále: „Hm, hm, vskutku zajímavé. A další figury nelze odtud ani přehlednouti — “

Při tom pokročil, jako maně, ke dveřím sousedního pokoje a pohledl na pana Hrdličku tak výmluvně, že tento pohledu jeho porozuměti musil a s utajeným povzdechem otevřel.

V druhém pokoji přijala paní Hrdličková hosta, kterého jí manžel představil, nepatrným úklonkem hlavy a zamhouřila při tom oči takovým způsobem, jako by plebejský jeho zjev namáhavě kdesi u svých nohou hledala; na štěstí nevznášel se zrak pana Jestřába k obličeji jejímu, nýbrž přestával na povrchní obhlídce jejích šatů a prodlel jen trochu déle na zlatém snubním prstenu její ruky.

Rovněž ušel pozornosti jeho nevrlý pohled, s jakým Iréna snivě zamžené oči ze svého Bulwera k vetřelci zdvihla; oslnil ho půvab, jaký dodávaly zlaté dámské hodinky panenským jejím ňadrům.

Za to prohledl si opět velmi pozorně neživý obsah pokoje. A tento byl věru pozoru hoden.

Byl to zdravý a krásný nábytek, jenž ztrávil první své mládí patrně v nádheře a pohodlí prostranných komnat. Byl to nábytek z lepší doby, jímž scházející rodina raději zastavovala skrovničký prostor své domácnosti, nežli by se byla navždy rozloučila s milými, němými svědky slávy Supovské.

Stěží podařilo se Jaroslavovi, upamatovati hosta na vlastní účel jeho přítomnosti v tomto pokoji. Několikrát musil ohlásiti křepčící kostry, divého lovce, krkavčí matku, než přistoupil pan Jestřáb k oknu, aby popatřil na kamenné panstvo.

Ale jen okamžik tam postál a vrátil se mezi sympatický nábytek, od něhož jej nyní ani hrdá matrona s dcerou nedělily. Uchýlilyť se mezi tím s urážlivým chvatem do třetího a posledního pokoje.

Pan Jestřáb zdvihl s klavíru Bulwera, kterého tam byla Iréna zůstavila, a prohledl jej okem znalce se všech stran.

„Takové knihy nemají ceny," prohodil na konec.

„Bulwer má mnoho ctitelů," namítal skromně Hrdlička.

„Možná. Ale kdo kupuje podobné knihy? Půjčují se obyčejně z ruky do ruky. Knihy jsou vůbec inventář zcela nevděčný. Lze tu leda odporučiti skvostnou vazbu nebo při nejmenším stejnou vazbu; neboť knihovna v stejnokroji se vždy snáze odbude."

Panu Hrdličkovi bylo stanovisko, s jakého host jeho krásné písemnictví posuzoval, poněkud nejasné i vzdal se tedy raději dalších námitek.

Kámen odpadl mu od srdce, když se pan Jestřáb konečně poroučel. Obávalť se útoku na poslední dvéře, za nimiž by se jim bylo dostalo velmi nevlídného přijetí. Ale host složil mimo nadání zbraň před poznámkou, že leží v posledním tom pokoji nemocná stará paní.

Na chodbě venku nahledl pan Jestřáb zasklenými dveřmi ještě do kuchyně. Spatřil tam Julu. Dívka neměla patrně ani tušení, že na ní lpějí vypoulené jeho oči; byla by jinak zajisté ucouvla do tmavého pozadí, neb alespoň si přihladila rozcuchané, pomoučené vlasy, poletující nad krásným jejím obličejem, jejž ozdobil sálavý žár plotny milostným ruměncem ohně.

Ztepilá tato postava ve vysloužilých bílých svátečních šatech hodila se spíše za kněžku Venuše Uranie, než za vestálku prosaického toho plamene, nad nímž syčí pekáče a pánve; ale přes to budilo konání její v panu Jestřábovi představu výtečného oběda a bezděky vlhly žádostivé jeho rty, když pohlížel na drobné, jemné prstíčky její, těkající s pokličky na pokličku.

Při rozloučení zahrnul dojem, jaký na něho domácnost dlužníkova učinila, v tato slova: „Pěkně bydlíte, pane inspektore, jen trochu vysoko."

„Vrtoch mé paní," omluvil se pan Hrdlička.

Po jeho odchodu musil otec rodiny vyslechnouti velmi nelichotné úsudky o své nové známosti. Paní Hrdličková vyhladila přede vším pomocí děvečky pečlivě stopy, které byl zůstavil host na podlaze v podobě špinavých otisků nápadně veliké nohy, bručíc při tom nepěkné variace přísloví, že poznati lze lva podle pazouru. A když byla objemný půdorys pana Jestřába náležitě zkritisovala, vystoupila výše a prohlásila, že celý surový zjev jeho odpovídá těm sloním tlapám. Kdo by byl uvěřil jejímu líčení sprostého obličeje, rudého jestřábího nosu a drzého oka, byl by si utvořil o panu Jestřábovi představu velmi nepochlebnou.

Tento neměl mezi tím ani tušení o nepříznivém dojmu, jaký tam nahoře učinil. Úplně spokojen s výsledkem návštěvy, kráčel svižně kolem starého dómu. Bezděky ohledl se ještě po kamenných jeho nestvůrách, které za ním natahovaly krky s posměšnými úšklebky; polední slunce, vniknuvši do lesa kamenných pilířů, ozařovalo příšerné jejich obličeje a roztavovalo poslední cáry sněhových jejich plášťů. Ještě jeden pohled na kamenného lichváře mezi nimi, pohrdlivé duševní potěžkání jeho měšce, a náš sváteční chodec obrátil se nadobro zády k velebné gotice, která jej nedovedla podmaniti své pošmourné, vznešené kráse.

Sestupoval zvolna po starožitných schodech k nižším čtvrtem města. Před ním leželo v jasné, veselé záři sluneční rozkošné panorama nesčísl-

ných střech, prostoupených množstvím různotvárných věží a bání. Pan Jestřáb kochal se chvílemi vyhlídkou touto, chvílemi pak zapřádal se v myšlenky. Tyto myšlenky neposunou sice v před loudavý děj mé povídky, ale vrhají stíny své na příští události a proto vytrhnu zde několik nesouvislých kusů lehounké jejich příze. Tichý chodec si myslil, že je směnka Hrdličkova dobrá, ač by neškodil vzhledem k možné žalobě o vyloučení spolupodpis paní Hrdličkové — že hrdopyšnému tomu panstvu as brzy hřebínek sklesne — že je boží svět krásný a všechno v něm tak pěkně zařízeno — že promeškal obyčejnou hodinu oběda, a že ho bezpochyby Rozína uvítá nějakou připálenou husí mumií — že líbezný úsměv mladé, sličné kuchařky přidává pokrmům lahodné chuti — že on, pan Jestřáb, již dosti se naplahočil a že již čas, aby také něčeho užil, že je ostatně mužem v plné síle a dnes že koluje přímo mladická krev jeho žilami, a jak to slunce tak pěkně svítí a ty vlaštovky tak vesele poletují...

Za podobných myšlenek dostihl konce starožitných schodů. Na posledním stupni seděla žena skřehlá, orvaná, bídná, s děckem na klíně — učiněná Mater dolorosa. Z pod šedivých cárů, jimiž obestřeny byly její bezbarvé, zcuchané vlasy, vzhlížela k mimojdoucím mlčky, s okem bolestně ztrnulým, jež mluvilo dojemněji než srdcelomný nářek.

A před ní — ó sarkasme života! — stál košíček líbezných kvítků, prvních jarních myšlenek omlazené země. Jsou tak něžné, tak ostýchavě toužebné, tak vzdušných tvarů a svěžích, jasných barev — jako bývají právě myšlenky dětské.

Pan Jestřáb zastavil se před tímto skupením. Zdálo se mu, že by si mohl dopřáti kytičku těchto jarních myšlenek a vetknouti si je na prsa jako symbol dnešní své mladické nálady. Zároveň líbil se mu způsob prodavačky, která tu seděla v němém, pokorném očekávání, neobtěžujíc kolemjdoucí ni dotíravým nabízením ni protivným skuhráním.

Přistoupil k ní a probíral se dlouho svěžími kyticemi, až vybral konečně jednu, nad jiné šťastnou kombinací blankytných hvězdiček a sněžných zvonků.

„Zač to prodáváte?"

Mater dolorosa zdvihla místo odpovědi vyzáblou ruku s hlavinky svého děcka, kdež nahrazovala dlaní značnou mezeru v předivu špinavého, pleteného čepečku, a vztyčila do výše čtyři kostnaté prsty.

Pan Jestřáb se usmál. Ach, odtud tedy ta neobyčejná mlčelivost! Vzorná prodavačka květin byla němá.

„Dva!" pravil na to určitě.

Prodavačka pohledla na něho bolestně, položila ruku na srdce a zavrtěla hlavou.

„Dva!" opakoval pan Jestřáb.

Žena hleděla chvíli na hlavinku svého dítěte. Toto otevřelo veliká modrá očka a začalo plakat.

Mater dolorosa vztyčila tři prsty.

„Dva!“ volal určitě pan Jestřáb.

Žena zavrtěla hlavou a sklonila ji téměř až na prsa.

Pan Jestáb položil kytku do koše a kráčel dále.

Po chvíli se ohledl a spatřil, že za ním němá prodavačka žalostně hledí a dva prsty zdvihá.

Vrátil se s vítězoslavným pohledem a koupil kytici. Mater dolorosa podala mu ji a dotkla se při tom rukou úst svých a svého dítěte.

Pan Jestřáb přivoněl k něžným dárkům jara, zatkl si je na prsa a kráčel švižným, mladistvým krokem k domovu.

Pan Hrdlička navštívil opět jednou ústřední kancelář, kde strašila dosud příhrádka s nečitelným již téměř nápisem: „Opravy zámku Supovského“. Vyslechl klepy z panství v elegické náladě, s jakou se bavíváme o drahých zemřelých, přijal s trpkým úsměvem zprávu, že se nedávno opět jedna vížka Supovského zámku poroučela, zakýval si se starým revisorem do taktu hlavou nad nynějším krásným hospodářstvím a vybral si mimochodem měsíční částku své hubené pense.

Na zpáteční cestě přemýšlel o tom, jak poprosí zítra pana Jestřába, aby mu směnku ještě naposled na měsíc prodloužil. Úroky měl již při-

chystané ve zvláštním balíčku, který zaváněl málo růžovou vodou.

Jda kolem známé kavárny, vzpomněl si, že by bylo záhodno popohnati váznoucí polskou záležitost. Za tím účelem vešel do vnitř. Našel dnes příznivce své ve společnosti několika přátel, v růžovém rozmaru. Tajemník polského šlechtice hostil celou společnost horkým punšem, jehož sám úžasné spousty lokal. Tento tajemník byl podoba klasická. Upomínal na šablonu starých kastelánů, jaké nalézáte téměř v každé dějepisné povídce s nezbytným obrovským pohárem v těsné blízkosti. Hlavu měl hladce ostříhanou, že vynikal ostře zvláštní, k vrchu téměř kuželovitě se zužující obrys její a hrubý tvar odchlípených uší; skráně byly hluboko vpadlé; obličej hubený, zvětralý a do tváří jako by zaseknuto několik hlubokých souběžných vrásek, že vypadalo jeho líce, jako by bylo složeno z několika kolmých pruhů sežloutlé, pergamenovité kůže. Ale přes ně ježil se na obě strany podnikavě malebný, zcuchaný šedivý knír a husté bělavé obočí doplňovalo rytířský celek zajímavého obličeje. Postavy byl vyčouhlé a hubené. Se známými kastelány sdílel také hřmotný způsob chování a pohnutlivou lásku k rozmanitým tekutinám. Na pana Hrdličku činil ze samého začátku dojem veliké bodrosti.

Zprostředkovatel výnosných míst naproti tomu byl uhlazený švihák v nejlepších letech, jemuž jsi mohl vytknouti leda to, že si liboval poněkud ve výstřednostech. Barevné kostky na jeho košili

byly příliš křiklavé, tvar klobouku příliš původní a vůně fialek a resedy, již rozšiřoval kolem sebe, příliš pronikavá.

„Ach, dnes přicházíte nad obyčej pozdě!" oslovil vstupujícího Hrdličku a představiv ho společnosti, seznámil jej zároveň s jmény a tituly ostatních. Pan Hrdlička poznal, že se nalézá v kruhu vskutku vybraném.

Musil přisednouti a ponořiti se do punšového moře, v němž polský tajemník své přátely utápěl. Švihák pošeptal mu do ucha, že neviděl ještě nikdy šachového svého odpůrce v tak veselém rozmaru a že třeba dnes železo kouti.

A tajemník sálal vskutku nevázaným humorem. Začal dithyrambem na punš a litoval, že nalezlo toto šampaňské severu právě v Němci svého Anakreonta; ale kdo poznati chce plnou kouzelnou moc nebeského toho nápoje, že jej píti musí v jaré společnosti polských pánů a paní, v teplé starožitné síni, když sněhová bouře venku burácí a těžké bílé větve jedlí do oken tlukou a vlci z daleka vyjí. Tím octl se před kapitolou mysliveckých dobrodružství, báječných příhod s vlky a medvědy, na mnoze tak směle kombinovaných, že by byl před nimi sám pan Prášil zahanben umlkl.

Brzy nakazil jeho rozmar celou společnost. V hovoru a smíchu prchala hodina za hodinou, aniž by je byl někdo ze společnosti na obrovském ciferníku v pozadí kavárny přistihl při rychlém letu.

Náhle vyniklo odněkud z té veselé vřavy kouzelné slovo: karty. Zapadlo sice na okamžik, ale vydralo se znovu usilovněji na povrch. Nabývalo svůdné síly, až se ho konečně ujal sám ctihodný kastelán.

„Ba že, páni bratří! Veselý večer bez karet jako láska bez hubičky!“ zvolal, vstávaje.

Někteří sice namítali to a ono, dva neuměli než černého Petra; ale vždyť se jedná o pouhou zábavu a možno vybrati hru tak jednoduchou, že poznají celý zákonník její po dvou, třech partiích.

Zvolili skutečně hru velice prostou. Berou se tři karty do ruky, vykládá se adut, rozdavač může si jej vyměnit — a pak hraje se již samo sebou.

Pan Hrdlička hrával tuto prostičkou hru často za dlouhých zimních večerů na Supově se svou rodinou o fazole. Uměl mimo to ještě jinou hru, která se jmenuje mariage a je velmi zábavná; hrával ji na sklonku hraběcích výletů na Supov s komickým šlechticem, aby hrabě nevěděl. A to byla celá suma jeho vědomostí v tomto oboru.

Společnost odebrala se za tajemníkem do postranního pokojíku kavárny, který byl od této oddělen těžkou modrou záclonou. Sklepník rozžehl tam lampu, zabednil okna, spustil záclonu a zastřel také obě zrcadla, visící naproti sobě a zhlížející se zamilovaně druh v druhu.

Pan Hrdlička uvažoval chvíli, má-li se súčastniti v nevinné této zábavě. Na to přisedl ke stolu

Připamatoval si, že na Supově vždycky vyhrával, že při opatrnosti a chladné krvi snadno ztráty uvarovati se může, a že polský zeman, k němuž do služby vstoupiti hodlal, dle svědectví tajemníkova rád ob čas s úřadníkem hrou v karty se baví.

Démon hry užívá při lapání lidských duší toliko jediné, k tomu velmi jednoduché a průhledné methody, a přece stávají se tisíce moudrých a opatrných lidí obětmi těch několika otřepaných fint, z nichž se skládá celé jeho pekelné umění. Jaký div, že se třepetal nezkušený pan Hrdlička navzdor bílým svým kadeřím za krátko v jeho síti!

Z počátku věnoval větší pozornost zajímavé tváři polského tajemníka naproti sobě než malovaným lístkům, které držel nejapně v ruce, a naslouchal roztržitě poučením zprostředkovatele služeb, jenž se byl hry velikomyslně sřekl, aby příteli začátečníku radou pomáhati mohl.

Ale znenáhla začala se jeviti v zevnějšku jeho soustředěná ta napnutost, jakou vyznačuje démon karbanu své oběti. Ruka schvátila karty pevněji, rty jeho se sevřely, oči se dychtivě vypnuly, a jemný jeho obličej, nahnutý lakotně ku předu, nabýval ostřejších rysů.

Pan Hrdlička vyhrával. Prstem křečovitě zkřiveným shraboval výhry své a pohlížel ob čas zářivým okem na rostoucí kupu peněz před sebou, při čemž se stíhaly v duchu jeho nejasné představy požitků, které si za ně bude moci opatřiti.

A pak vytasil se démon s druhým oddílem své průhledné methody. Nadějná kupa tála, tála vůčihledě, Hrdlička zachycoval darmo vypouleným okem stěhující se kov a papír, než se nadál, překročena byla osudná mez: musil sáhnouti do vlastní tobolky. A tam nebylo, bůh ví, nic zbytečného! Status quo musil býti navrácen, stůj co stůj! Ty tam byly nejasné představy požitků, a místo jich zaujaly nezřetelné, ale hrozivé představy výčitek ženy a dcery, žaloby pana Jestřába a hanby.

Nalézal se již úplně v tenatech démona. Hra jeho byla zimničná, šílená: obličej jeho pokryl se hrobovou bledostí, rty se třásly, oči leskly se horečně, a po svraštělém čele řinuly krůpěje potu. Při tom jevil se stejně zimničný, šílený ruch kolem něho; zdálo se mu, že se vlní prsty jeho spoluhráčů v kmitavých pohybech, jako prsty hudebníků na kostelním kůru při nejrychlejším letu taktovky, že lítají frčíce karty semo tamo přes stůl, že křepčí bílé, zamžené skleněné koule kolem lustru ve vířivém tanci.

A jako zručný šermíř odpůrce svého zdánlivým ústupem k nerozvážné horlivosti rozplameňuje a sám chladnokrevně neškodnou blýskavicí dotíravého čepele soupeřova vyhledává, kde by mu zasadil smrtnou ránu: tak popříval démon své oběti krátké výhry, aby ji roznítil ku hře tím nesmyslnější a tím bezpečněji nad ní zadrhl okraj zkázonosné sítě.

Po jedné prohře našel pan Hrdlička svou tobolku prázdnou. Na chvilku se zarazil; pak vyňal třesavou rukou onen zvláštní balíček, který byl určen pro pana Jestřába. Hlavou projela mu myšlenka, že je ta hrstka papíru posvěcena nejčistší láskou na světě a že k němu dozajista nazpět přivábí nevěrné štěstí.

Ale v příštím okamžiku spočíval tento balíček v drsných rukou polského tajemníka. Tento zdvihl jej k nosu a zvolal se smíchem. „Kýho ďábla, vyť parfymujete své bankovky!“

Pan Hrdlička ucítil v hrudi palčivou bolest. Před ním zamihla se hlavinka dívčí s nevyspalým okem, nachýlená při kmitu noční lampy nad nití drobných perel, jež navlékala pro cizí hrdlo, hlavinka, střásající těžké peruti spánku se starostlivého čela.

V této chvíli zmizela představa ctihodného kastelána, kterou v něm byl tajemník budil. Viděl drzý, cynický úšklebek, který posunul ohyzdně pergamenovité pruhy tváře tajemníkovy pod zpurným, nepohnutým knírem, a ten úšklebek nad hrstí oněch dětinskou láskou posvěcených peněz zdál se mu pošklebkem satana nad urvanou lilií ráje.

Zničen klesl nazpět do svého sedadla. Však i ostatní přestali hráti.

Tajemník schoval s uspokojením vonný balíček peněz, podav jednu bankovku sklepníkovi, který ji přijal s úsměvem důvěrnosti. Na to kázal přinésti na novo punš. Srkaje kouřící se mok,

začal opět vyzývavě veselým hlasem líčiti nějakou nemožnou příhodu mysliveckou z Ukrajiny.

„A viděl jste tam také Kozáky?“ vskočil mu někdo ze společnosti do řeči.

Nevím, proč byla otázka tato společnosti směšná, ale jisté jest, že propukla po ní v nevázaný, bouřlivý smích, v němž i sám ctihodný kastelán všemi pergamenovými pruhy své tváře se účastnil tou měrou, že nad těmito i klidný jeho knír na chvíli svou rovnováhu ztratil.

Pan Hrdlička hleděl ze své zdrcenosti s udivením na smějící se společnost; záhadný ten smích na obličejích kolem jevil se mu tak zvláštním, bizarrním, že za ním bezděky nějaké nekalé pozadí hledal, a zároveň zdálo se mu, že oči všech s posměchem k němu se upírají.

Opustil hernu. Chladný větřík zadul v rozpálenou jeho skráň a myriády hvězd třpytily se nad ním po jasné, velebné klenbě nebeské. Paprsky těchto věčných světel padají jako krůpěje nebeské rosy ve zraněné srdce lidské a mírní nejpalčivější bol; ale pan Hrdlička nevznášel k nim očí svých. Klonil hlavu hluboko k vzdychajícím prsům. V těchto hlodalo trapné vědomí viny.

Po celou cestu k domovu planulo před ním jako strašné „mene tekel“ hrozebné „Zítra“ ohnivým písmem ve tmavém vzduchu, a roj starostí šlehal ho v čelo těžkými křídly.

Nevěda ani, jakým způsobem, octl se konečně u svého příbytku. Pohledl vzhůru k starému dómu a z hemžení nestvůr tam nahoře vynikla před ním rázem kamenná postava lichváře, tisknoucí k srdci měšec, postříbřený měsíčným svitem. Rozeznával rysy obličeje jejího, ty tvrdé kamenné rysy, které hrou obraznosti jeho se měnily v obličej pana Jestřába. Žádá svých úroků s kamennou neúprosností.

Po špičkách vešel pan Hrdlička do svého pokoje. Na štěstí nezbudil nikoho. Oblečen ulehl do postele, ale spánek míjel jeho oči.

Viděl na protější posteli Jaroslavovu dětskou tvář, jasně ozářenou pruhem měsíčního světla. Vypadala sama jako lehký odlesk měsíce ve vlnách pokryvky, z části zastíněný chmurami hustých, pocuchaných kadeří. Celá snivost luny rozestřena byla po ní stříbrným dechem. Bdícímu otci byla ta bledá, jemná tvář s uzamčenými víčky bolestnou výčitkou. Lépe než kdy jindy pochopil v tuto chvíli, že snílek onen se nehodí v drsný tento svět, že zajde v něm bez pomoci, nevztáhne-li se nad ním pevná, ochranná ruka. A ruka toho, který měl býti jeho záštitou, před chvílí — — pan Hrdlička zavřel oči.

Ale jeho sluch tkal pásmo výčitek dále.

Slyšel sladký, odměřený dech drahých těch osob, ochraně jeho svěřených, které tu bezstarostně dřímaly, netušíce útrapy příštího dne.

Slyšel známý tikot starých, zamilovaných hodin. Jak družně, jak vesele tikávaly nad ním tam

v Supově, když bez starosti za zimních večerů s Walterem Scottem v ruce burácení vichrů kolem starého zámku naslouchal!

Pak zaslechl v sousedním pokoji temný, slabý hlas nemocné stařeny za plentou, mumlající z polospaní nesouvislá slova: „Otevři panu hraběti! — Kde je mé joujou? — Více lanýžů — krásný papoušek —“

Náhle ozval se v uchu jeho jakýs tichounký sladký nápěv. Ba, ozval se spíše v jeho duši. Nepřicházel z venčí, zněl v nitru jeho, v nejtajnější hloubi jeho bytosti. A byl tak luzný, tak známý, tak sladce konejšivý, že zapomněl starý muž na svoji trýzeň a že si jej prozpěvoval jak líbeznou ukolébavku, ovšem jen uvnitř, rtoma duše. Nemohl se upamatovati, kde by byl ten nápěv slyšel. Dlouho přemýšlel, zabíhal nazpět, daleko nazpět v minulé doby a konečně se rozbřesklo v jeho paměti. Viděl jasně osvětlenou komnatu, uprostřed ní malou jedli, jejíž zelené kosmaté haluze se shýbaly pod tíží pozlacených jablek a ořechů v záři nesčetných drobounkých svíček, viděl otce a matku, viděl vyfintěné veliké sestry, ó tak veliké proti němu, který tu stál co útlý štíhlý hošík s kadeřavou hlavinkou a pevně k sobě tiskl pozlacenou tajemnou krabici, kterou mu byl Ježíšek nadělil. Marně hádal, co as obsahuje, nadarmo namáhal se s malou sestřenicí, aby odklopil pomalované víko; konečně přispěla mu babička ku pomoci, zatáhla za šňůrku a hošík uslyšel ten tichý, sladký nápěv, který mu

nyní po tolika letech v takové chvíli opět zazněl v truchlivé duši. Oči pana Hrdličky zarosily se slzami.

Při libých, sladce zmírajících kadencích toho dávno, dávno doznělého štědrovečerního nápěvu, té dávno, dávno oněmělé hrací krabice usnul pan Hrdlička.

Když se probudil, stála u jeho lože paní Hrdličková, majestátně vzpřímena, v sněhobílých nedbalkách, s přísným bledým obličejem jako anděl soudu a žádala především peněz na kávu. Pan Hrdlička zavřel oči před hrozným tímto viděním, ale ona volala jej hněvivým hlasem nazpět k neúprosné skutečnosti.

Zakoktal, že zameškal dojíti si pro pensi, byv zdržen pozdě do noci v jisté přátelské společnosti.

Vyslechl na to skroušeně spoustu výčitek, která se sesypala na jeho hlavu, a upraviv na rychlo zcuchaný svůj zevnějšek, vzdálil se s ujištěním, že přinese peníze nejdéle za hodinu.

Šel za jedinou hvězdou spásy, která svítila na zatmětém jeho obzoru, šel rovnou cestou k panu Jestřábovi.

Tento nebyl právě v růžovém rozmaru. Neutáhl při vstoupení svého dlužníka ani šňůru županu,- popošel mu jen s nedbalým úklonkem hlavy vstříc a pravil: „Ach, přicházíte vyplatit svou směnku. Dobrá!“

Pan Hrdlička musil zajíkavě vyznati, že nemá ani uroků.

Obočí pana Jestřába rozepjala se velmi povážlivě a zraky jeho zveličené, vypoulené spočívaly hrozebně na koktajícím dlužníkovi.

„To je smutná věc," mumlal mezi zuby, přecházeje prudce po světnici. „Spoléhal jsem bezpečně na váš slib. Uvedl jste mne do skutečné tísně. Co učiníme?"

Přitáhl jednu židlici ku své lenošce, usedl do této a okázal panu Hrdličkovi mlčky na prázdné sedadlo vedle sebe. Toto konání vypadalo, jako přípravy ku zpovědi.

Dlužník posadil se vedle věřitele. A tento opřel stranou k onomu loket o vycpané opěradlo lenošky, sklonil starostlivou hlavu do dlaně a dával svým mlčením na jevo, že hotov jest slyšeti. Druhou rukou překládal červeně lemované cípy županu na kolenou jako zpovědník svou štolu.

Pan Hrdlička začal se skutečně třesavým hlasem zpovídati. Skládal pozvolna všechen ten nimbus, který si byl dosud před panem Jestřábem kolem šedivé hlavy zachoval, a odhalil své soukromé záležitosti do té míry, kolik bylo třeba k důkazu, že si musí zjednati stůj co stůj na jistou krátkou dobu, než se poměry jeho zlepší, značnější obnos peněz.

Pan Jestřáb setrval ještě chvíli, když byl dlužník jeho umlkl, ve svém vnímavém mlčení. Konečně pozdvihl hlavu z dlaně, obrátil s roztesením v oku tvář k panu Hrdličkovi a pravil:

„Dáte-li mi část své pense do zástavy, pomohu vám ještě nějakým obnosem.“

Ale pan Hrdlička se nevinného toho návrhu přímo zhrozil. Prohlásil tiše, avšak určitě, že by se odhodlal ke kroku takovému jen pod krajním nátlakem neštěstí. Při pouhém pomyšlení na podobné dělení pense v ústřední kanceláři barvily se mu studem líce.

Pan Jestřáb snažil se zvrátiti jeho předsudek, poukazuje k tomu, že je za nynějších dob „čistá“ pense zvláštností a že není zastavování pense o nic horším přijímání kapitálu na hypotéku. Jiného dlužníka byl by dozajista přesvědčil, že je pense nezastavená tolik jako pole ležící ladem; ale pan Hrdlička odolal jeho výmluvnosti.

Na to pohřížil se pan Jestřáb na krátkou dobu v přemýšlení. Náhle zamáchl rukou a zvolal: „Budiž! Zapůjčím vám tedy ještě něco na pouhé slovo. Učiňme si kratičký rozvrh.“ Psal tužkou cifry na listu papíru. „Tolik činí stará směnka, prodloužená do toho dne. Tolik úroky dnes splatné, sečkám-li vám je do toho dne. Tolik nová zápůjčka s úroky napřed do toho dne. Úhrnem tolik. Jak vidíte, počítal jsem vám jen mírné úroky a rozdělil také dny splatnosti velmi výhodně. Podepíšete mi na každý z těchto tří obnosů po směnce —“

Ač se byl pan Hrdlička nad součtem směneční té trojice poněkud zarazil, pokyvl teď rázně hlavou.

„— a přinesete mi na nich zároveň podpis své paní!“

Pan Hrdlička zhrozil se spolupodpisu své paní neméně, než před tím zastavení své pense. Ale když pohlédl v pevné, chladné oči svého věřitele, zemřel mu na rtech všechen odpor.

Nemám chuti ani vlohy k psychologickému líčení podobných výstupů, jaký se udál půl hodiny na to v příbytku pana Hrdličky při uzamčených dveřích salónu, v němž podařilo se mému hrdinovi lokalisovati domácí bitvu.

Přestanu na zběžném vypsání toho, co slyšely obě dcery s Jaroslavem, tlačící se ve vedlejším pokoji k sobě jako ptáčata před bouří. Slyšely pánovitý zlobný hlas matčin, šeptání otcovo, výkřik, těžký pád na křeslo, štkání, bouři nářku a hněvu, slábnoucí pozvolna a vyznívající na konec tichými vzdechy. Pak vládlo drahnou dobu v salóně hluboké, záhadné mlčení.

Posléz otevřely se dvéře, a jimi vyšla paní Hrdličková, která se v tu chvíli nápadně podobala Marii Antoinettě na obraze, visícím na protější stěně a představujícím nešťastnou královnu, ana se ubírá s utlumeným pláčem v oku a s opovržením a vzdorem na rtech v průvodu divokých Jakobínů do vězení v Templu. Měla oči uplakané a tiskla ke rtům navlhlý bílý batistový šátek s vyšívaným erbem Podvalských v rohu.

Mlčky přistoupila k psacímu stolku, namočila rychle péro do škeble s inkoustem, kterou jí

nastavoval pravicí malý porculánový Triton, podepsala třikrát své jméno bez obyčejného při davku „roz. z Podvalských“ na tři proužky papíru, které byl pan Hrdlička před ni položil. Učinila to s posunkem ošklivosti, udržujíc opatrně ruku svou ve vzdálenosti od osudného papíru jako by se chránila dotknouti ohyzdného pavouka. Pan Hrdlička vyňal škebli z levice Tritonovy a zasypal vysoko pískem podpisy i slzu která byla k poslednímu z nich ukapla.

Půl hodiny na to byly opět peníze v domě

Ona bouře měla velice blahodárný vliv na stísněnou naši domácnost. Očistila vzduch z leckterých předsudků a rozprostřela velikou jasnost nad stavem věcí. V rodinné poradě uznána nutnost úspor a obmezení. Paní Hrdličková schválila návrh Juliin, aby se propustila děvečka, ba neměla ničeho proti tomu, aby si zaopatřila hlava rodiny nějaké podřízenější místo v některé kanceláři neb účtárně a aby hleděla též pro Jaroslava vyhledati nějaké užitečné zaměstnaní.

Pan Hrdlička nemeškal s provedením svého úmyslu. Hned na zítřek po rodinné poradě vydal se s Jaroslavem na cestu, aby vypátral nynější bydliště starého komického šlechtice, který byl s nebožtíkem hrabětem na Supov přijížděl. Hodlal vykořistiti ve svůj prospěch jeho styky s urozeným světem.

V hraběcím domě sdělili mu, že se rytíř Komárovský — takové bylo jméno našeho šlechtice —

krátce po smrti starého hraběte z paláce vystěhoval, a udali mu zároveň nynější jeho adresu. Pan inspektor odebral se na to do naznačeného domu odlehlé ulice a našel tam vskutku na jedněch dveřích v třetím poschodí navštivenku s nápisem „Rytíř Komárovský z Komárova". Zatáhli za rezavé zvonítko. Slyšeli uvnitř chvíli šramot nábytkem, šustění papíru, pak rychlé kroky ke dveřím, v nichž se objevil sám rytíř Komárovský. V pohledu jeho obráželo se sklamání. Byl patrně tvář svou upravil pro zcela jiný druh návštěvy a nyní stálo ho dosti namáhání, aby proměnil ostýchavý a ponížený výraz její v blahosklonný úsměv.

„Ach, staří známí ze Supova! Oh, Supov!" zvolal citupIně, když se mu ona proměna podařila.

Uvedl je do těsného předpokoje, který byl úplně prázdný. Když za sebou dvéře zamkl a chvilku před nimi postál, maje hlavu s fraškovitou parukou rozpačitě skloněnu a ruce vzadu zastrčeny do šosů vybledlého kabátu, překvapila je sešlost jeho dvojnásob účinně v prázdné této prostoře, s plesnivými bezbarvými čalouny na holých stěnách, kde je nic, pranic nevyrušovalo z pozorování zvetšelosti jejich obyvatele.

Uvykli vídati ho v zářivém odlesku, jenž padával na něho s nádhery vznešeného dobrodince, a nyní stál tu před nimi, vyrván z oné hry skvělých odstínů, bez krášlícího přísvitu nádhery, bledý a bezbarvý, jako zaprášená sklenčná tretka,

vytržená z chrámového lustru, v němž před chvílí hrála skvoucími barvami duhy

Tanulo jim na mysli, jak se jim poprvé představil starý tento pán, vystupuje v Supovském nádvoří za hrabětem ze sametového nitra kočáru, opíraje se lehce o rameno premovaného lokaje, který mu pomáhal při slézání; nyní přichází jim vlastnoručně otevřít dvéře těsného prázdného pokoje! Zdálo se jim, že značně zhubeněl a zdrobněl; že i bývalý komický nádech prstem času valně byl setřen s jeho osoby. Viděli na něm tytéž šaty, které nosil naposled v Supově, ale stěží mohli uvěřiti, že jest vynější jejich obnošenost a ošumělost dílem poměrně tak krátké doby. I paruka jeho jaksi zešedivěla a zplešatěla; vypadala téměř, jako by byla po ten čas sloužila za hračku myším, čímž by se byla též mohla omluviti ztráta jedné mohutné kadeře na skráni, již pohřešovali naši přátelé na první pohled v tomto jim zevrubně známém díle vlásenkářského umění. Ba i kvítek, který nesl rytíř Komárovský po dávném obyčeji v dírce kabátu, byl úplně zežloutlý, jako by tam vadnul mnohá léta.

Zvlášť bolestně dotkla se tato sešlost našeho rytíře Jaroslava. Podoba toho rytíře srostla s dětskou minulostí jeho; představiv mu nyní tuto podobu bez obvyklého nimbu, vyrval mu čas milý jeden květ z věnce mladistvých přeludů.

Jaroslav míval vždy zvláštní náklonnost k divnému šlechtici. Vznikla nepochybně z vděčnosti.

Pokud sáhala paměť jeho do dětských dob, chovával se k němu starý tento pán vždy přívětivě a míval pro něho vždy nějaký pamlsek pohotově v šosech starosvětského kabátu. Ó ty šosy měly velmi čestné místo v upomínkách hochových. Hledíval na ně vždycky s úctou a domníval se, že jsou jako kouzelné pytle z pohádky, do nichž šťastný majitel jen sáhnouti může pro všechno, po čem srdce zatouží. A bývaly vskutku jen zřídka prázdné.

Tak přišlo i nyní Jaroslavovi bezděky na mysl, že spatří v rukou starého pána, až je z těch šosů vytáhne, nějaké okázky desertu, které tam byly za nadšené rozmluvy se starým hrabětem o slávě předků zmizely; ale rytíř vytáhl ruce prázdné a poklepal jen scvrklým prstem hochu po líci pravě: „Jak jsme vyrostli, jak jsme rozkvetli! Ach! člověk stárne — ba stárne!“

Uvedl na to hosty do druhého pokoje. „Nejsem ještě zařízen,“ omluvil se na prahu.

Zařízení pokoje bylo vskutku nehledané. Několik porouchaných kusů prostého nábytku, které vypadaly jako promíchané zbytky několika ztroskotaných domácností, na podlaze v koutě spousta knih, zborténá kytara, zaprášená šachovnice se skupením do černa ohmataných figurek, na staré skříni torso ze sádry, představující na vkusném podstavci pěkně provedenou hořejší část kabátu a límec nějakého duševního velikána a před ním řada uzardělých jablek — toť bylo všechno movité jmění našeho rytíře.

Však málem bych byl zapomněl na jeden výklenek, v němž schraňoval schudlý šlechtic poslední trosky své šlechtické slávy; visely tam vedle sebe heraldicky přesné vyobrazení rodinného znaku a krajinka v laciném barvotisku s podpisem: „Pohled na zříceniny hradu Komárova“, pod nimi pak starožitný kord v odrané kožené pochvě.

Rytíř usadil své hosty na jediných dvou stolicích pokoje a spokojil se sám bednou, rozestřev po ní voskovanou látku, která byla dotud psací jeho stůl před zraky hostů zakrývala. Tato záclona měla patrně fysiognomii jeho stolu zastříti jinému druhu návštěv, kterou byl na místě staršího a mladšího Hrdličky očekával.

Odestřený stůl měl tvářnost pultu v obchodnické písárně. Byl hustě pokryt dopisy a obálkami, z nichž byly některé již zapečetěny a nápisy opatřeny. Vedle psacího náčiní nalézaly se na něm ještě adresní knihy a z novin vystřižené seznamy cizinců, ubytovavších se v různých hotelích města.

Starší Hrdlička zavadil bezděky okem o čerstvé nápisy několika obálek a spatřil tam mnohoslibné začátky: „Jeho Jasnosti“, „Jeho Osvícenosti“, „Jeho Eminencí“ a pod. Tím byl upamatován na vlastní účel své návštěvy.

Vylíčiv neskvělé své poměry, obrátil se k starému šlechtici s prosebným dotazem, zdali by nemohl tento na základě svých mnohonásobných

stykû s urozenou společností něco učiniti pro dávného svého ctitele neb jeho syna.

Rytíř Komárovský byl takovou důvěrou patrně dojat. „Mám ovšem styky se sourodými kruhy,“ pravil, a jemný ruměnec pokryl při těchto slovech jeho líce, „a vynasnažím se, abych vám vlivem svým, ač velice skrovným, prospěl. Než, musím bohužel podotknouti, že lesk bývalých ctností s naší šlechtické společnosti vůčihledě mizí. Již zakalil otravný dech kramářského století i to jasné vznešené zrcadlo, v němž spatřoval se dosud nejčistší, nejdůstojnější obraz člověčenství. My oba jsme obětmi toho kramářství. Ztráviv téměř půl života pod hostinným krovem šlechetného přítele, byl jsem na konec v stáří svém vyhnán z tichého útulku, vypuzen navždy, jako by v tom rozlehlém paláci nebylo místečka, kde by byl mohl sestárlý přítel domu pokojně zemřít. Vyhnali mne a vyhodili za mnou tu vrstvu knih tam v koutě, tu jedinou památku na drahého vznešeného druha, na posledního pravého šlechtice, kterou jsem si stěží vyžebral. Zde krčím se v nájmu u cizích lidí a tam nevědí, čím naplniti ty dva, tři pokoje, z nichž mne vyhodili.“

Za této řeči zdvihl se šlechtic a namířil k posvátnému výklenku. Sňal tam se stěny starožitný kord a vytasiv jej z odrané pochvy, zkoušel na palci ostří rezavého čepele jeho.

Na to pokračoval, přecházeje po pokoji a máchaje obnaženou zbraní předků v povětří, ve své filipice: „Ba, dočkali jsme se truchlivých časů!

Kam poděly se velkodušnost, kam nedůtklivá, posvátná čest bývalé šlechty?! Kdy vídati bylo před tím bursovní galopiny s hraběcími korunami na knoflících manšet? Již již klesá poslední tvrz ideálnějších snah," — zde zastavil se rytíř u skříně a sňal jedno z uzardělých jablek, — „a hrubý, sprostý materialismus dere se vítězně do vnitř sterým průlomem."

Ustal na chvilku a pozoroval krásné jablko se všech stran. „Smutné, přesmutné to podívání," začal opět a rozřízl při tom jablko kordem ve dvě na vlas stejné polovice, „vidíme-li —"

Nedokončil bohužel mnohoslibnou větu. Těkal okem s polovice na polovici a byl patrně na vahách, do které by se měl dříve zakousnouti. Ale vzpomněl si v čas na nevhodnost svého konání; aby poklesek zastřel, vybral několik jablek a podal je na talíři hostům.

„Jsou velmi chutná. Žádný obzvláštní druh, ale přes to výborná. Ó jablka jsou šlechtou našeho domácího ovoce. V Supovském parku bylo několik vzácných štěpů. — A jak se vede ctěné choti?"

„Díky za laskavé účastenství. Jest zdráva."

„Ó paní Hrdličková jest výbornou kuchařkou. Vzpomínám si s velikou pietou na některé pokrmy, jichž jsem ve společnosti zemřelého přítele, pana hraběte, na Supově požil. Tane mi právě na mysli jedna pečená ryba — zdá se mi, že ji vidím před sebou, lesknoucí se jemným zlatým nádechem, hustě prostoupenou řízky citronu.

Vím, co chcete podotknouti: že není pečená ryba kolbištěm takovým, kde by kuchařka své umění v náležité světlo postaviti mohla. Avšak ujišťuju vás, že se právě v takových, na pohled prostých a nahodilých věcech, jeví pravá kuchařská geniálnost. A jak se vede slečnám? Rád bych opět uviděl tu sličnou dvojici, která před mýma očima rostla a zkvétala jako dvě poupátka na jedné haluzi. Co se zde vašeho synáčka týče, jedná se především o to, k jakému povolání by se připravovati měl. Pravil jste, že je k studiím příliš nedbalý a k řemeslu příliš slabý, že nemá schopností k technickým vědám a že se mu nedostává potřebného k obchodu praktického ducha. Při tomto stavu věcí jest ovšem volba nesnadná. Kdybyste chtěl zvěděti můj úsudek, řekl bych vám na základě několikaletého pozorování tohoto mladého pána, že bude nepochybně — nu, čím byste soudil vy?"

Starší Hrdlička prohlížel si chvíli zardívajícího se mladšího od hlavy k patě a pokrčil rameny.

„Básníkem," pravil rytíř s tónem nezvratného přesvědčení.

Pan Hrdlička podotkl nesměle, že by to snad nebylo nejlepším zaopatřením.

„S hmotného stanoviska jsou ovšem výhody toho povolání skrovné," přisvědčil rytíř. „Ale jinak jest to úkol krásný a dle mého náhledu také užitečný. Jsou chvíle, kdy sahává i rozumný člověk po knížce veršů. Na příklad, procházíte-li

se samoten lesem, usednete tam v soumrak sto letých dubů, slyšíte-li nad hlavou šumící korunu a volání kukačky v dáli, neb někdy za dlouhých zimních večerů, v teplé světnici — ubezpečuju vás, že mívám nejkrásnější sny, sním-li před usnutím míšenské jablko a přečtu-li si při tom Lamartineovu báseň.

Pan Hrdlička podotkl, že dosahuje stejného účinku pouhým míšenským jablkem bez básně.

„Vše jedno," pravil šlechtic. „Vyslovil jsem svůj osobní náhled. Prozatím necháme ostatně příštího básníka stranou. Doufám, že se mi podaří uvésti ho na cestu k nějakému zdárnému prosaickému povolání. Těšilo by mne, kdyby se občas u mne zastavil a na hodinku za mého pomocníka při těchto pracích —" okázal na psaní na stole rozložená — „se propůjčil; zdokonalí se při tom v krasopisu i slohu a rozšíří zajisté svůj životní obzor."

Starý Hrdlička svolil ochotně.

Od této návštěvy otevřelo se pro Jaroslava první pole vnější činnosti. Trávil den co den několik hodin u starého rytíře, vystřihávaje mohutné obálky na psaní, prováděje krasopisecké sáhodlouhé vzletné adresy a pečetě hotové dopisy těžkým železným pečetítkem, v němž byl vyryt znak rodiny Komárovské. Divil se opravdu rozsáhlému písemnému spojení svého protektora s množstvím urozených osob v městě i po venkově. Časem roznášel sám tyto dopisy; bohužel neuváděl ho tento úřad ve styky s majiteli zvučných titulatur,

jimiž obálky popisoval, nýbrž s jejich portýry, jejichž majestátnímu třpytnému zjevu se byl před tím vždy obdivoval, ale kteří ho nyní přesvědčili o pravdivosti přísloví, že není všechno zlato, co se třpytí. Poznal, že se neskrývá nikde tolik hrubosti jako v zlatotkané portýrské obálce.

Však za takové trampotné výpravy býval odměněn hodinkou volné zábavy, kterou trávil pod večer u svého příznivce. Tento zamykal na dva spády dvéře předpokoje a zapaloval líh na plechovém přístroji, jenž brzy na to, obklopen modravými plameny, veselou melodii bzučel; při sklenicích čínského nektaru sedali pak naproti sobě, stařec i mladík, onen živě povídaje, tento snivě naslouchaje a stíhaje zrakem modravé plameny, jež skákaly mdle kolem plechového přístroje a na obrubě jeho zvolna umíraly. —

Bylo kruté letní vedro. Všechno klesalo a vadlo pod řeřavým jeho žezlem. Běda tomu, kdo zaklet bývá v tu dobu do široké prouhy zaprášeného světla, padajícího přes vysoké střechy v dusnou kancelář, přikován k psacímu stolku, nad nímž tráví osm hodin denně přepisováním suchopárných právnických spisů! Jaký div, že vkrádají se hustější pausy v odměřené vrzání per, věčnou tu hudbu kancelářů, a že se klade lenost jak olověná tíha na shrbené postavy zoufalých mundantů. Také v kanceláři dra. Pravoslava Zamotala jevila se beznadějná zmalátnělost. Péra opisovačů vlekla se po papíře jako stížená

dnou, pořadatel registratury pohružoval se nad každou exekuční žádostí, kterou měl založiti, ve filosofické rozjímání a sám mladý koncipient u okna věnoval větší pozornost vrabcům na římse protějšího domu, než faktickým okolnostem v odpůrcově žalobě, které čekaly na jeho popření.

Ke všemu trousívají se v tu dobu strany jen řídce. Po celou hodinu zůstávají dvéře šéfova kabinetu otevřeny, a dr. Zamotal stopuje tam bystrým sluchem línou chůzi per, rozeznává každé staccato, každou pausu v té věčně skřípavé kancelářské hudbě a vynořuje se časem ze své svatyně, aby zlobným přehazováním fascikulů ochablý orchestr zbudil k nové činnosti.

Jediná jiskřička čáky udržovala nešťastné mundanty nad propastí zoufalství. Šéf byl asi před měsícem prohodil něco o výletu do lázní a rozdmychoval odtud mnohoslibnými přípravami plamének naděje v myslech svého personálu. Podával žádosti za tříměsíční prodloužení vypršujících lhůt, diktoval psaní s narážkami na obmýšlený výlet a dal si shotoviti vkusnou cestovní kabelu, již přijímal v kanceláři s velikou okázalostí z rukou brašnářových. Zároveň jevil zimničnou píli, aby vyřídil nejnutnější záležitosti — tyto rostly mu pod rukama, ale naděje plní písaři napínali zoufale ochablé síly, aby odklidili chlebodárci svému s cesty do lázní poslední překážky. Jen starý registrator, jehož celý hubený zjev dýchal nejčernějším pessimismem, vrtěl skepticky hlavou. Pronášel tušení, že je

výlet doktorův pouhou válečnou lstí. A jeho tušení nabývalo pravděpodobnosti. Nutné práce jsou dávno odklizeny, dr. Zamotal vyštěrbává všechny kouty registratury, aby shledal pro svou kancelář v mrtvé sésoně nějaké zaměstnání — a vkusná kabela, zdá se, že klesla nadobro v zapomenutí. Beznadějná malátnost zmocňuje se opět kanceláře.

Díky Bohu! Strana. Všechny oči uvítaly radostně sklíčený její zjev. A když se dvéře sanctissima za ní zavřely, octlo se rázem každé péro za uchem. Shrbená záda se narovnávají, ruce se protahují, všichni snaží se vykořistiti krátkou chvíli oddechu.

V tom zaklepáno opět na dvéře — á, pan Jestřáb! Vstupuje do kanceláře s přívětivým úsměvem a počíná si tu jako starý známý. Přitáčí se důvěrně k písařům, nabízí jim šňupec z kulaté tabatěrky a klesá na židlici s nedbalostí domácího přítele. „Uf! jaké parno!“ hovoří, otíraje si čelo křiklavě barveným šátkem. „Šťasten, kdo může v této době okázat městu paty!“

„A přece má leckdo možnosti nazbyt a sedí raději v dusné kanceláři,“ podotýká registrator s jízlivým přídechem.

Pan Jestřáb mrkl očima směrem ke dveřím sanctissima. Byl jakožto starý, důvěrný známý zasvěcen v tajemství kanceláře.

„A co nám přináší pán?“ otázal se mladý koncipient blahosklonně.

„Pakatel. Tři směnečné žaloby.“

„Což pan Jestřáb mívá pro nás vždy něco za rukou.“

„Bohužel. Uhodily zlé časy na poctivého obchodníka: krvavě vysloužíš si každý groš a dáš-li ho mezi lidi, bez exekuce se ti nevrátí. Půjde-li to tak dále, zanechám dětem žebráckou mošnu.“

„Nacpanou tisícovkami,“ prohodil jeden písař.

„Nežertuju, pánové,“ ujišťoval pan Jestřáb. „Vizte tyto tři kusy papíru. Stály mne notnou sumu peněz a na konec posvítím si jimi nepochybně na sáhodlouhý palmární účet. Sedl jsem opět na vějičku jednomu z těch starých, vážných, poctivých pánů. Teď visí mé peníze v drahém třepení na jeho fiflenách a já —“

„Aj, váš dlužník má dcery?“ otázal se jiný písař, který se těšil mezi svými kolegy pověsti Don-Juana.

„A jaké dcery! Dvě, jednu krásnější než druhou —“

„Pak tam půjdu na exekuci!“ zvolal písař.

„Divný začátek známosti! Mně je jeho pense milejší než obě dvě dcery dohromady. Je to pense dosud zachovalá jako panenka. Zarděl se celý studem, když jsem prohodil jen slovo o jejím zastavení. Dny jejího panenství jsou nyní ovšem sečteny.“

Lehce chytlavý personál kanceláře dal se do smíchu, ale smích tento umlkl rázem, jako bys uťal, když se v tom otevřely dvéře kabinetu. Pan Jestřáb vystřídal první stranu, odcházející v hlubší ještě skličeností, než s jakou byla vešla.

Po chvíli vyšel také pan Jestřáb, a dr. Zamotal poklepal mu ještě mezi dveřmi na rameno s ujištěním: „Nebojte se, půjde to ráz na ráz!“

Ještě v týž den založil starý registrator nový subfascikul s nápisem: „Jestřáb contra Hrdlička“.

A po nějaké době představil se pan Hrdlička osobně v kanceláři. Od své první návštěvy u pana Jestřába změnil se velice. Ta tam byla důstojná přímost jeho postavy, brada klonila se smutně mezi cípy tuhého límce košile a vysoké čelo, jindy tak hladké, bylo rozryto pluhem starostí. Ba i sníh na jeho hlavě, jindy tak pečlivě sebraný v úhledné vlnky, byl rozptýlen a rozprášen jako zimními vichry.

Dr. Zamotal popřál dlužníkovi jen kratičké slyšení.

Když se mu pan Hrdlička s uzarděním představil, uhodil rázem na jádro věci otázkou: „Přicházíte snad zaplatit?“

Překvapený dlužník pronesl šeptem několik nesouvislých vět, trosky to pečlivě sestaveného, k srdci právníkovu namířeného úvodu, kterýž dr. Zamotal svou věcnou otázkou pojednou rozbil.

„Nehodláte-li platit, byla vaše cesta úplně zbytečnou,“ pravil advokát suše a chopil se péra, aby pokračoval v začatém sporném spise.

Pan Hrdlička se pronesl v ten smysl, že zaplatí všechno do krejcaru, ač zaplatil za ten poměrně krátký čas pouze na úrocích více, než

kapitálu skutečně obdržel, ale že prosí snažně o několikadenní poshovění.

„Již jsem pravil, že byla návštěva vaše naprosto zbytečnou," odpověděl advokát, nezdvihaje oči ze sporného spisu. „Jakmile jsem převzal záležitost strany, neslyším než hlasu jejího. Jen tento hlas může zastaviti železný chod práva, jejž řídím neúprosně k vytknutému cíli. S cizí záležitostí neberu na sebe mravní zodpovědnost za ni; přejímám ji bez jakýchkoli osobních přívěsků, přijímám záležitost holou a tato platí mi za svatou. Spíše omeškal bych vlastní prospěch, než bych zadal tečky z práva svých mandantů. Vyhovíte-li platebním rozkazům ve třech dnech, bude věc v pořádku; nevyhovíte-li, sáhnu bez prodlení do zbrojnice práva po zbraních, jež uznám za vhodné. Všechno další mluvení o tomto předmětu bylo by daremným mařením drahého času vašeho — i mého."

Na posledních dvou slovech spočíval důraz tak významný, že se pan Hrdlička bez námitky poroučel.

Dr. Zamotal poručil na to v kanceláři, aby se podtrhl dvakráte den k podání exekuce Jestřáb contra Hrdlička.

V předvečer toho dne zaklepáno bylo nesměle na dvéře, a do kanceláře vstoupila dívka, na niž se vrhly rázem oči celého personálu jako vyhladovělí vlci na vzácnou kořist. Byltě skutečně vzácným tak něžný a půvabný zjev v této suchoparné prostoře, jež vídala většinou hranaté

vesničany a křivolaké syny Israele. Oči písařů okřály patrně na ztepilé této podobě, jež stála rozpačitě v křížovém jejich ohni, s ruměným dechem studu v celém líbezném obličeji, zpola ozářená prouhou žlutého světla, jež líbalo jako v zanícení obrys její, jako by vssáti chtělo do sebe krásu, jíž tak dávno nebylo objímalo.

Spanilá strana zašeptala se sklopenýma očima, může-li promluviti s panem doktorem.

Písař don Juan poprosil ji nejsladším odstínem svého chraptivého hlasu, aby se na chvilku posadila, že mešká právě návštěva u hlavy kanceláře.

Julie Hrdličková usedla na podanou jí židlici jako na pranýř. Cítila takořka hltavé ty pohledy, těkající odevšad po její postavě. Zdálo se jí, že všichni znají neb alespoň tuší příčinu její návštěvy. Sklonila oči na špičku střevíce, aby se nemusily potkávati se zkoumavými zraky kancelářského personálu.

Písař don Juan snažil se marně, aby upoutal její pozornost. Nadarmo zkoušel rozličné finty svého pekelného umění: oddychoval si z hluboka, načechrával zrzavé kadeře, rovnal svůj nákrčník, závodící krásou tvarův i barev s nejpěknější trojbarevnou violou.

Sám koncipient u okna byl dnes jeho sokem. Pohlížel zamilovaně do dupliky odpůrcovy, ač mu tato vyčítala zcela převrácené pojmutí několika dvorních dekretů. Při tom zalétal okem zhusta ku sličné dívce a věnoval jí mnohem

větší pozornost, než slušelo se na budoucího advokáta, jemuž má býti zevnějšek stran jen právě tolik jako šachistovi soustružnická práce na figurkách jeho šachovnice. Studoval báječnou květenu jejího kloboučku, jako by ji směstnati chtěl v soustavu Linnéovu, a zkoumal vkusný, bledorůžově pruhovaný oblek dívčin tak bedlivě, že mu neušel ani lehounký, jedva patrný nádech porušení, kterým byly poněkud chyceny obruby a řasy toho oděvu, jako by tu májovou lidskou květinu byl ovanul mrazivý dech života.

Dr. Zamotal přijal Julii způsobem, v němž se zračily jeho vybroušený vkus esthetický a dvornost k dámám.

Zdvihl se ze své lenošky, z barrikády fascikulů a zákonníků s pochlebným pro návštěvu šramotem, odstrčil daleko od sebe rozepsanou repliku a podal dívce sedadlo s velikou galantností.

Ani vyznání Juliino, že přichází jménem svého otce, aby poprosila pana doktora jen o lhůtu dvou dní, neoslabilo jeho laskavost.

„Jest mi velice líto, slečno," odpověděl přívětivě, „že vám nemohu dáti jiné odpovědi, než jakou jsem dal vašemu panu otci. Kdyby se jednalo o mou záležitost, bylo by mi nemalým potěšením zavděčiti se vám lhůtou byť sebe delší. Ale kde se jedná o prospěchy mých klientů, stávám se automatem, jenž pohybuje se toliko pružinou jejich vůle a necouvne, byť anděl s nebe

mu vstoupil do cesty — jakož sama vidíte, slečno. Promluvte s panem Jestřabem.

„Ach, můj otec prosil ho již několikrát — marně,“ namítla Julie smutně a sklopila dlouhé řasy, jejichž obruba jemně navlhla jako trpytivou jarní vlahou.

„Pokuste se o to sama, slečno! Prosbě z vašich úst odolá stěží,“ pravil dr. Zamotal a pohlížel střídavě na sličnou dívku a na sádrovou nahou Venuši, jež bez ostychu skupením cizopasných rostlin v koutě vypínala na odiv své bílé, plastické půvaby.

Tento kout byl pro dra. Zamotala jaksi zelenou oásou, kam se uchyloval časem unavený jeho zrak z poušti paragrafů, jaksi ústupkem učiněným neprávnické, profánní stránce jeho osoby. Tam byl stojan s oblíbenými dítkami Flory, tam visely ve skvostných rámcích podobizny drahých osob a rozličné tretky vyšívané drahými rukami, tam odtud mířil po něm sádrový Amor mnohá již léta pozlaceným šípem. Ostatek pokoje zasvěcen byl střízlivé bohyni práva a pyšnil se zejména vysokým postavcem, vyplněným řadami tlustých knih, v nichž překapán byl právnický důmysl jako krůpěj léků v láhvičkách homeopatické lékárničky.

„Ale jedna z těch žalob podána je od Roziny Plaché,“ pravila po chvíli Julie. „Kde najdu tuto?“

„Od Roziny Plaché? Ach, pravdu máte, od Roziny Plaché,“ odpověděl doktor poněkud

váhavě. „Směnka byla na ni rubopise n in bianco převedena. S tou můžete jednati prostřednictvím pana Jestřába.. Ostatně jsem vám, slečno, tou radou, abyste si zbytečné ty kroky uspořila. Věřitelům vašich rodičů jedná se o to, aby si pro své pohledávky nějakou jistotu zjednali. První stupeň exekuce není tak hrozný. Přijdou, sepíšou do protokolu stoly a židlice, hodiny a zrcadla, snad spokojí se jen tím, snad přitisknou na ně pečeť, snad přenesou vzácnější předměty — a to bude vše."

Útěcha tato minula se patrně s účinkem

„Není tedy žádné pomoci?" zeptala se Julie, vstávajíc.

„Lituju velice, že nemohu v té věci ničeho učiniti. Ach, ten prožluklý žoldnéř zachytil halapartnou vaši mantilu. — Dovolte! tak — Šibal! Má v pravdě žoldnéřskou povahu. Ale práce na něm je pěkná. Koupil jsem ho v umělecké výstavě. Poroučím se do laskavé vaší paměti, slečno!"

Na druhý den byly exekuční žádosti k soudu podány.

Složka Jestřáb contra Hrdlička vzrůstala odtud utěšeně. Přibývaly do ní žádosti za exekuční zájem, za exekuční odhad, za exekuční prodej, o zaražení exekuce, za obnovení exekuce a Bůh ví jaké, mezi nimi též některé složitější, které pracoval mladý koncipient s obzvláštní pietou.

Užil jsem shora porovnání s šachovými figurkami: soustružnická výprava jejich jest o sobě

pro hráče věcí lhostejnou, ale přes to dodává zajisté úhledná, ozdobná jejich práce i hře většího půvabu. Tak psával i mladý koncipient s obzvláštní chutí pro fascikul Jestřáb contra Hrdlička, neboť mezi psaním vznášela se před duševním jeho zrakem milostná postava Julie Hrdličkovy.

Vratíme se opět v domácnost pana Hrdličky. Tam sběhly se od poslední naší návštěvy mnohé vážné události. Především stal se tam častěji vídaným hostem člověk v dlouhém kabátě s velikými mosaznými knoflíky, se svazkem spisů pod paždím, jenž proklínal pokaždé ten Jakubův řebřík — jak nazýval schody starého domu —, jenž si liboval v jakémsi drsně bodrém tónu oslovení a k členům naší rodiny se choval s jakousi samozvanou důvěrností.

Jednou přinesl panu Hrdličkovi spis, nad kterým tento nápadně zbledl. Byl to exekuční zájem polovičky panenské pense. Pan Hrdlička odložil třesoucíma se rukama osudný spis na stůl a chytil se pak oběma rukama za hlavu, nic nedbaje toho, že člověk s mosaznými knoflíky jeho posuňky s patrným uspokojením sledoval. Od té doby nenavštěvoval již pan inspektor tichou ústřední kancelář, nezakýval si tam již nikdy se starým revisorem do taktu hlavou a odcizil se úplně klepům z panství a zvěstem o postupující agonii zámku Supovského. Posýlal pro svou polovičku pense Jaroslava.

A opět jednou přišel onen muž v četnějším průvodu, mezi nímž se nalézal také pan Jestřáb. Konání této společnosti neslo na sobě ráz jakési chorobné živosti. Vstoupila s bezdůvodným šramotem a chvatem, jevila ve tvářích a pohybech okázalou drsnost a stoupala nad potřebu hřmotně po kobercích salónku.

Člověk s mosaznými knoflíky oznámil panu Hrdličkovi hlasem povýšeným, že přicházejí za účelem výkonu exekuce panu Jestřábovi povolené, totiž exekučního zabavení a odhadu, tuhého sevření a přenesení všech jemu vlastně příslušících svrchků, jako: hotových peněz, cenných papírů, klenotů a skvostů, peřin, při sobě majících předmětů a tak dále a tak dále.

Po tomto s náležitým důrazem předneseném slohovém cvičení přistoupeno bez meškání ke skutkům.

Paní Hrdličková s Irénou byly se utekly do kuchyně; pan Hrdlička seděl zdrcen, v zoufalé resignaci u okna a skláněl hlavu do dlaně; Julie stála ubledlá za otcem, kladouc ruku měkce na jeho rámě a pohlížejíc s bázní na výkon, který jí byl úplně novým.

Však nejmocněji obrážel se dojem toho výstupu ve tváři Jaroslavově. Strašná byla pro něho podívaná, jak tito cizí mužové bez trestu řádí uprostřed toho nábytku, který byl zasvěcen zpomínkami jeho mládí, jak šťárají nešetrně ve skříních, jím samým dotud nezbádaných, na něž pohlížel vždy s tajemnou úctou. Zdálo se mu,

že stírají prsty těchto nezvaných hostí drsným dotknutím pel nesčetných krásných snů a poetický nimbus celého jeho mládí se známých těchto předmětů. Zdálo se mu, že páchají svatokrádež na jediné jeho svatyni. S lítostí a hněvem patřil, jak poklepávají nedbale na vyřezávané lenochy, jak sáhají s divným úsměvem do peřin jeho sester, jak porážejí pohrdlivým štilcem porculánového Číňana, který mu byl němými ústy vypravoval tolik krásných pohádek o zvonících pagodách a ověnčených člunech s hedvábnými plachtami, jak vytahují z babiččiny šatnice a prohlížejí se smíchem starožitné oděvy z vyšeptalého aksamítu a hedvábí, jako by rvali z rakve mrtvou nádheru, jak to všechno pod divnými názvy lhostejně sepisují do protokolu a několika krejcary odhadují cenu předmětů, jež měly pro něho cenu neskonalou.

Prošťárali všechno, jen lože churavé stařeny zustalo nedotknuto. Pan Jestřáb nahlédl sice za malovanou plentu, přitáhl k sobě soudního vykonavatele a pravil: „Hle, jaký to zvláštní diadem!“

Ale člověk s mosaznými knoflíky nespatřil ty jiskřičky, skákající po sněhu stoleté hlavy, spatřil jen tu bílou hlavu, ten slavný, velebný obličej se zavřenýma očima i odstoupil po špičkách, ač se to stěží povedlo hřmotné jeho postavě a zašeptal, klada mohutný prst na ústa: „Ticho, pánové! leží tu nemocná!“

Když se vrátili do salónku, požádal pan Jestřáb úřední osobu, aby přitiskla pečeť na některé více do očí bijící předměty.

Pan Hrdlička škubl sebou při této žádosti a vzhledl uleknut k mluvícímu. Ale hned na to svěsil bez odporu hlavu.

Avšak Julie ucítila pod měkkou svojí rukou toto škubnutí a pochopila jeho význam. Vyňala ze záňadří skrovnou hrstku peněz, které tam byla schovala pro nejhorší chvíli, a přistoupila odhodlaně k panu Jestřábovi. „Nečiňte toho, pane," řekla prosebně. „Máte jistoty dosti. Zde přijměte všechno, co mám, na úplatu — jen prosím, nečiňte nám zbytečné příkoří."

Pan Jestřáb přepočítal peníze, vstrčil je s pohrdlivým „Pakatel na srážku útrat!" do kapsy a dodal: „Nu budiž! Učiním to vám k vůli, slečno! Nechám si pečeť pro podruhé!"

Po odchodu nezvaných hostí zavládla v rodině Hrdličkově zoufalá nálada myslí, která se jevila hlasitými nářky a žalobami matky a Irény a mrtvou nehnutostí pana Hrdličky.

Následující jitro přineslo jim malou útěchu — alespoň slečně Iréně. Týmž tajemným způsobem, jako dříve kytice, octl se nyní v rukou jejích závitek papíru.

Když uvolnila růžové jeho pouto, přečtla na první stránce notami naplněného archu ozdobně tištěný nápis: „Ohlasy blahých dob. Polka mazurka od N. N. Věnováno slečně Iréně Hrdličkové. Nákladem vlastním."

Několik dní po exekuci čtla Julie při noční lampě následující psaní:

„Drahá Julo!

Píšeš mi, že se zmítá naše rodina jako vetchá loď neznámým mořem, zaklínáš mne, abych ukončil svou nešťastnou svévolnou Odysseu a silnou rukou uchopil se kormidla rodinné archy, jíž hrozí záhuba. —

Silnou rukou! Ta ruka udržuje stěží péro, za nímž se potácejí malátné tyto řádky.

Jak rád bych přelétl ohromný prostor, jenž nás dělí, ale neposlušná noha donáší mne sotva k oknu mé žalářní cely, mé těsné komnaty v rozsáhlé tvrzi Pery, v níž jsem ukován nezlomným poutem nemoci.

Jen křídla duše jsou volna, však i ta sklánějí se často smutně, beznadějně. Vypíšu ti některý ze svých večerů. Za dveřmi doznívá na chodbě lehounký kročej Haidie, jejíž ruka byla přitlumila pestrým stínidlem zář lampy u mé postele. Jsem samoten s myšlenkami svými. Hledím v okno. Viděti tam křivolakou střechu protějšího domu, již si evropští obyvatelé pomocí železných zábradlí a schůdků upravili v místo večerních procházek, kde se mohou bez bázně před surovostí mohamedánskou manželky a dcery jejich kochati pohledem na báječný turnaj barev, měnících každým okamžikem vzezření nesčetných střech, minaretů a jehlanců cypřišových. S lehkého dřevěného pavilónu na vrcholu střechy sestupuje

snivě mladistvá miss, jež tam sedává celé hodiny nachýlena nad ozdobnou knihou, v níž jsem z prvního pohledu tušil Tomáše Moora.

Sestupuje obklopena zářivým stínem večera, jako postava z říše pohádkové.

Nad hřebenem střechy shasly poslední barvité odlesky velkolepého ohňostroje, v jehož měňavých záplavách se loučívá slavné divadlo cařihradské s okem divákovým, shrnujíc všechno své kouzlo v tento poslední, navždy v paměť se zarývající pohled.

Mžikem zastírá všechno černá opona noci. Zvolna umlká vzdálený města šum, v němž splývají vřískavé hlasy lidské a zvířecí, hřmot nesčetných kroků, zvuky rozmanitých hudebních nástrojů; umlká zvláštní ten hovor měst, podobný hučení moře a šumění lesa, plný konejšivé síly pro duši osamělou. Ale mně jest zde cizí, nesrozumitelnou tato šumná řeč, jíž neproznívá žádný povědomý, s mou duší spřízněný zvuk. A v tu dobu uléhá na mne jako upír myšlenka, že jest mi souzeno, zetlíti pod cizí hlinou, jejíž horoucí pal neochladí nikdy slza sourodného oka, na niž tvá ruka nepoloží nikdy věnec památky do stínu osamělé, zasmušilé cypřiše.

Pohlížím znova v okno. Zrak můj setkal se tam s velikým, snivým, známým okem. Vyšeltě tam měsíc nad hřebenem protější střechy a postříbřuje kamenné okrouhlé zábradlí minaretu, jenž se mi ukazuje z části mezerou domů, jako bílý, štíhlý stín, jako obrovský kamenný prst,

vztažený významně a důrazně ku hvězdnaté obloze.

Hledím v stříbrnou, jemnou, melancholickou tvář měsíce. Oj, starý, bledý druhu, tys mne provázel věrně až v tento daleký kraj a hledíš na mne, jak jsi hledíval přes tmavé hvozdy Supovské na šťastného hocha, sedícího v tiché jizbě u nohou matčiných, budíš ve mně tisíceré blahé upomínky, přinášíš mi vzkazy z dalekého domova a loudíš mi blahodárnou rosu ve zprahlé, horké oči. Dík, vroucí dík!

Jako Child Harold odkopl jsem bez lítosti poslední hroudu otčiny. Když jsem vstoupil ze Supovského zátiší v střediště veřejného života naší vlasti, když jsem se poohlédl po společenských jejích poměrech, naplnil mne trpký pocit sklamání. Jak jiné bylo všechno, než jsem si dotud představoval! Jak neutěšené divadlo objevilo se mým zrakům! Viděl jsem, jak klesá kámen po kameni z budovy, již byli otcové se slzami nadšení pracně budovali; jak ustupuje posvátný zápal víc a více malátnosti, kramářství, malicherné ctižádosti, jízlivé zášti strannické. Viděl jsem, jak tropí sobě posměch z nejdražších svých idolů, jak vtipkují nad vlastní svou hanbou, jak vynášejí s žebráckou nestoudností na odiv své nejhnusnější vředy. Bylo mi teskno v tom dusném, hnilobou páchnoucím vzduchu, jímž vanul jedovatý dech zášti, nepřející vzniku jediné zelené větvičce, ničící všechno, všechno ideálnější snažení. S hněvem a studem prchal jsem z těchto

poměrů, abych si oddechl na zdravějším, jasnějším vzduchu ciziny.

Ale nyní přeju si křídel k návratu. V dálce zmizely s tváře vlasti všechny ty hyzdící črty; stojí přede mnou krásná a luzná a zve mne mocí neodolatelnou ve svoji mateřskou náruč, na své teplé laskavé srdce, kde prosnil jsem tolik blahých dob a kam bych rád sklonil zemdlenou hlavu.

Ano, vrátím se k vám, jakmile se zlepší mé zdraví. Však nevrátím se sám.

Doktor Volný rozhodl se, že mne bude provázeti. Sdělil mi, že setkání se mnou urychlilo dobu jeho návratu. Při klopotných jeho cestách dalekými končinami sílila prý ho myšlenka, že na konec, až si nashromáždí slušné jmění, užívati bude ovoce svého namáhání v některém tichém koutku domoviny. Nyní vládne již netoliko slušným jměním, nýbrž jest boháčem, jak se mi sám bez obalu přiznal, a vroucí má líčení působila na něho tak mocně, že se rozhodl k bezodkladnému návratu do vlasti po mém boku, jakmile se uzdravím.

Nemůžeme se již dočkati té chvíle. Blouzníváme spolu o venkovském dvorci, který si doktor Volný koupí někde na blízku Supova. Rozličné podrobnosti v plánu a zařízení tohoto, prozatím ovšem jen v obraznosti naší ležícího statku nasvědčují tomu, že hodlá doktor ovoce svých klopotných cest užívati společně s nějakou jinou bytostí, mně prozatím zcela neznámou.

budeme jej ovšem navštěvovati. Nemá ve vlasti ani příbuzných, ani známých; prvního přítele rodáka nalezl ve mně. Doufá, že se spřátelí s celou naší rodinou a že mu tato nahražovati bude rodinu vlastní. Jeví nesmírné účastenství se vším, co se domácích našich poměrů týká; obávám se, že si představuje nějaký nedostižný ideál. Zamlčel jsem mu ovšem smutné ty stránky, o nichž mne poučil tvůj poslední dopis.

Vedle doktora Volného bude mne provázeti bezpochyby ještě někdo. Tato druhá osoba zůstane mým tajemstvím.

Slíbil jsem ti v některém ze svých dřívějších dopisů, že ti vypodobním svou malou Řekyni. Ale je to věc velmi nesnadná. Představ si mne bledého, přepadlého, — poloviční mrtvolu, a představ si u mého lože svěží, ztepilou dívku, kvetoucí plným půvabem jara, nikoli jako naše chudobky a violky, ale jako smavý, ohnivý květ granátu; představ si ji v černé kazajce se zlatými arabeskami po obrubě, s okrouhlou zlatotkanou čapkou, pošinutou koketně na stranu a stěží se udržující na vlnobití černých lesklých kadeří; představ si pod tou egyptskou nocí něžný bílý obličej se stínem červánků na tvářích, s tenkým, ušlechtilým nosíčkem a s párem očí, z nichž sálá celá poesie Východu; představ si, že to krásné zjevení rovná s mateřskou pečlivostí podušky pod mou hlavou, že naslouchá každému dechu mému, že stírá krůpěje studeného potu s mého čela; představ si konečně.

že jednou z večera, když zapadla víčka mých očí, když tu ležím s barvou smrti ve tváři, napohled bez života a bez vědomí, náhle planou na mém čele její drobné, kypré rtíky v ho-oucí vášni — —

Tuším, že jsi uhodla všechno.

Modli se za mé brzké uzdravení, drahá Julinko!

Tvůj Vladimír.“

Nebudu sledovati všechny podrobnosti rozmarné hry, kterou pan Jestřáb provozoval se svou obětí, než do ní zaryl naposled ničící spáry.

Hra tato měla nemalou podobnost s nevinnou zábavou, jakou si připravuje sytá kočka na útraty chycené, smrtelným strachem se chvějící myšky. Ale nedostávalo se jí té měkké a graciosní uhlazenosti, jakou vdechla věčně básnická příroda i na ten obraz své nejvybroušenější ukrutnosti. Vše dělo se tu suchým, odměřeným způsobem a aksamítové jemné pohyby, odtahující a vztahující se tlápy zastupovaly šablonovité žádosti o prozatímní zaražení exekučních výkonů, za odročení dražebních stání, za obnovení jich a tak dále.

Ale jedna episoda té hry nesla přec na sobě ráz té aksamítové elegance, jíž obestřela příroda ukrutné laškování kočky, a poněvadž se zároveň z části odehrála v idyllickém rámci venkova, neváhám sděliti ji čtenářům.

Bylo to v době, kdy pan Jestřáb opět jednou napřáhl tlápu v podobě žádosti za obnovení dru-

hého a posledního stání k exekučnímu prodeji svrchků, panu Hrdličkovi náležitých. Doba prodeje toho byla velmi blízká a tentokrát zdálo se, že se věřitel nabažil hry a že hodlá do opravdy ukončiti vlekoucí se záležitost.

Nalézáme celou rodinu pohromadě v salonku, který ztratil ráz vznešené uzavřenosti a nepřístupnosti od té doby, co jej znesvětila drsná ruka exekutorova a co se rděly mohutné soudní pečeti jako cejch hanby na rozličných částech jeho zařízení. Sama paní Hrdličková pochopila, že by bylo ironií uzavírati před vlastní rodinou znesvěcenou svatyni, jejíž nejtajnější podrobnosti byly přesně vypsány a na krejcar odhadnuty na pranýři soudního protokolu.

Seděli tam tedy pohromadě v zoufalé ochablosti, a na celém tom skupení byly až příliš patrny známky laškovné hry, o níž jsem podal nahoře stručnou zprávu. Ba, kabát a spodky malého Jaroslava jevily již tu a tam stopy ostrého drápu. Pan Hrdlička pozoroval s hlubokou bolestí, že paní jeho neschovává již pečlivě jako dříve stříbrné nitky, proskakující hustěji a hustěji havraní její kadeří, pod záhyby sešlého čepečku, že aristokratický pel víc a více mizí s hubnoucí její postavy a že den co den nápadněji měkne její druhdy tak příkrá a pánovitě zlobná povaha. S bolestí pozoroval také, že tvář Irénina nevychází z jakési nevrlé chmury, která byla valně na ujmu lahodné kráse jejích tahů, nabývajících povážlivé ostrosti, a že jen tehdáž

míhavé paprsky naděje a blaha ozařují skloněné její čelo, když sedává u exekučně zajmutého piana a když bloudívají útlé, bílé prsty její zežloutlými klavesami, loudíce z nich tajemné „Ohlasy blahých dob“.

V této šťastně zvolené době objevil se z nenadání ve dveřích salónku pan Jestřáb. Dával celým vzezřením na jevo, že nepřináší tentokrát nové pokoření, nýbrž palmovou ratolest míru. Když se navzdor tomu rodina Hrdličků až na otce před ním rozprchla, usadil se nenuceně vedle své oběti a zjevil jí po krátkém úvodu účel své návštěvy.

„Víte zajisté, pane inspektore,“ pravil, „že je poslední dražba vašeho nábytku již zcela na blízku. Bezpochyby víte také, že se při takové dražbě prodává hluboko pod cenou, že se utvoří obyčejně chabrus, který skoupí drahocenný nábytek téměř zadarmo. Na každý způsob utrpíte tím prodejem značnou škodu — nemluvím ani o sensaci v sousedstvu a jiných nepříjemnostech.“

Pan Hrdlička dal posunkem na jevo, že se mu okazují následky této dražby ještě mnohem hroznějšími, než je vylíčiti mohou slova páně Jestřábova.

„Však mým úmyslem není nikterak, abych vám uškodil aneb vás dokonce zničil,“ pokračoval věřitel. „Naopak! Přes všechno sklamání, jakého se mi dostalo se strany vaší, chovám k vám a vaší rodině přátelské účastenství. Musíte při nejmenším uznati, že jsem osvědčil nevšední míru

shovívavosti a že by byl málokterý věřitel zastrčil vytažený meč tolikráte opět do pochvy —“

Bezděky tanuly dlužníkovi na mysli zaplacené jím palmární účty dra. Zamotala, dlouhé ty litanie začínající rozmluvou s mandantem a končící výpravou, podáním a kancelářskými potřebami.

„Zkrátka, chci vám učiniti návrh, jak byste ne pouze na čas, nýbrž nadobro vyváznouti mohl z té tísně, do níž jste se dostal snad nešťastnou náhodou, snad neznalostí — odpusťte mi upřímný usudek — neznalostí života a skutečných poměrů. Jsem ochoten uspořádati sám vaše záležitosti. Ale k tomu bylo by předc vším třeba, abyste odložil všechen falešný stud a svěřil se mi úplně, bez obalu a bez výhrady, jako vlastnímu bratru.“

Z jakéhosi temného pudu odšoupl při posledních slovech pan inspektor své sedadlo poněkud od sedadla samozvaného svého protektora.

Než tento nedbal nebratrského onoho pohybu a pokračoval: „Ušetřím vám ostatně i nepříjemné snad vyznání. Nahlédl jsem s dostatek za kulisy vaší domácnosti. Vím, že tvoří jediný pramen vašich příjmů hubená pense, která stačí sotva k vyživení tak četné rodiny. Kdyby zůstalo vše, jak nyní je, musil byste nezbytně utonouti. Nuže, slyšte můj návrh: jsem hotov nejen zažehnati hrozebné strašidlo dražby, nýbrž uzavříti s vámi úplné příměří na tak dlouho, až finanční své poměry mou pomocí uspořádáte. Představte si, že zmizejí tyto pečeti z vašeho příbytku, že ne-

bude hřmotný krok soudního sluhy rušiti jeho klid a že vám po celý rok nic nepřipomene jsoucnost člověka, kterýž se jmenuje Jestřáb.“

Pan Hrdlička pohledl zjasněným zrakem do prázdna, jako by tam viděl dávno ztracený ráj.

„Dejme tomu, že by vám ten Jestřáb před svým zmizením poskytl na veliké své risico ještě malou zápůjčku, abyste pro první čas nejnaléhavější starosti odbyti mohl.“

Oči dlužníkovy se zajiskřily.

„Ale nemyslete, že by týž Jestřáb při vší dobrosrdečnosti zapomněl na sebe. S oněmi pečetmi nezmizelo by zároveň zástavní jeho právo s vašeho nábytku; také polovička vaší pense plynula by dále do jeho kapsy, a všechna práva z platebních rozkazů a vymožených již exekucí zůstala by mu zachována. Avšak hleděl by požadavek svůj pozvolna umořovati, šetře při tom pokud možná nezbytných podmínek vaší existence. To pak umožnil by si tím, že by vám objevil nový pramen výživy, který by ve spojení s polovicí pense stačil k slušné výživě vaší rodiny. Ovšem předpokládá, že byste se dovedl zprostiti jistých předsudků —“

„Mýlíte se,“ pravil Hrdlička, „nemám žádných předsudků. Každý poctivý způsob výživy bude mi vítán.“

„Tím lépe. Vyhledal jsem již místo pro vás, — jest to místo ovšem nepříliš výnosné, ale tiché a pro vás jako stvořené.“

Na tváři pana Hrdličky jevila se napnutost blahé naděje.

„Jeden z mých známých má loterní kollekturu. Pro nával práce potřebuje člověka, který by přijímal a zapisoval sázky, vydával loterní cedulky a sestavoval potřebné výkazy. Uznáte, že je to práce velmi snadná a klidná."

S tváře pana Hrdličky smyt byl jako houbou výraz blahého očekávání.

Sklamání jeho bylo tak patrné, že pan Jestřáb rychle dodal: „Bylo by to ovšem jen zaměstnání prozatímní, dokud bych pro vás nevyhledal místo výnosnější. — Vedle toho mám ještě jiné nabídnutí za lubem. Nahlédl jste poněkud také do mé domácnosti. Doufám, že na vás neučinila dojem nepříznivý. Jsem sice vdovcem, ale vzorná péče mé hospodyně, vzdálené příbuzné, zachovává v mém příbytku ten ladný pořádek a čistý lesk, jaký obklopoval mou drahou, v paměti mé věčně žijící nebožku. Tato zanechala mi dvě dítky, na nichž lpím celým srdcem. Všechno mé pachtění jest zasvěceno šťastnější jejich budoucnosti. Má Rozina je sice velmi dobrá a citupná žena, ale nemůže jim dílem pro nával domácích prací, dílem pro své venkovské, prosté vychování dáti ten jemnější společenský brus, jakým bych rád obdařil své malé klenoty. Rozhodl jsem se tedy, že přijmu pro ně vychovatelku."

Pan Jestřáb se odmlčel; očekával patrně, že popojde pan Hrdlička obmýšlenému jeho návrhu v ústrety. Ale tento pohrával si rozpačitě se

snubním prstenem, který byl dosud šťastně obstál v kombinovaném útoku exekucí. Pan Jestřáb pozoroval nevrle tuto hru.

„Požadavky mé nejsou přemrštěné. Přeju si trochu frančtiny, piana, jemnějších ženských prací. Za několik dní odjedu s dítkami na malý statek, který jsem si koupil v rozkošné, veselé krajině, a ztrávím tam s nimi čtvrt léta na zdravém venkovském vzduchu, vzdálen městského klopocení. Vychovatelka jela by s námi. Obývala by s Rozinou a dětmi zvláštní křídlo, kdež by mohla rozděliti dle uznání svůj čas mezi vyučování dítek a vlastní práci neb zábavu. Poskytl bych jí za to úplné zaopatření a mimo to měsíční plat.“

Znova odmlčel se řečník, ale ani tentokráte neustal roztržitý posluchač ve hře s prstenem. Pan Jestřáb přísahal v duchu, že stáhne lesklou tuto hračku při nejbližší příležitosti vlastnoručně s Hrdličkova prstu, kdyby měl k vůli jedinému tomu prstenu podati zvláštní exekuční žádost.

„Pomyslil jsem si,“ pravil s tlumenou nevrlostí, „že by se k tomu výborně hodila vaše slečna dcera, mladší totiž. Pokud s povrchního pozorování souditi mohu, těší se neskrovnému vzdělání a zároveň něžné, jemné povaze, i domnívám se tedy, že by byla pro má poupátka výtečnou zahradnicí. Jeden člen vaší četné rodiny byl by zaopatřen a měsíčním honorářem mohl bych si zapravovati úroky, snad i pozvolna kapitál. Ovšem bych jí z honoráře toho po-

nechával, čeho by potřebí měla na toilettní maličkosti. Zároveň by okřála na svěžím vzduchu venkova, jehož tak dlouho pohřešovala. všem — ač nebude-li na závadu můj prostý kabát a starosvětská jednoduchost mé domácnosti, do níž jest přepychu a nádheře přístup zapovězen.“ Poslední slova nebyla prosta sarkastického nádechu.

Pan Hrdlička pohledl se strany plaše na svého souseda. Neshledav v obličeji jeho nic zvláštního, pravil váhavě: „Uznávám vděčně laskavost vašeho nabídnutí, ale dovolíte zajisté, abych o tom promluvil napřed s dcerou a matkou.“

„Rozumí se samo sebou,“ odpověděl pan Jestřáb podrážděn. „Zítra přijdu si pro rozhodnutí. Zítra možno ještě dražbu zaraziti. Naznačil jsem vám podmínky, za jakými nepříjemný poměr náš upraven býti může způsobem pro oba uspokojujícím. Nuže jednejte dle svého uvážení.“

Po odchodu Jestřábově přemítal chvíli pan Hrdlička, má-li sděliti nabídnutí jeho rodině, či zamítnouti toto z vlastního rozhodnutí. Odhodlal se k prvnímu.

Paní Hrdličková vzplanula opět jednou bývalým aristokratickým ohněm. Kárala muže, proč neukázal drzému tomu netvoru po prvních slovech dvéře, a prohlásila, že se věc taková ani nehodí k opravdové úvaze. Vstoupit do služby k tomu surovci a vydřiduchu, vydati v šanc neposkvrněnou pověst rodiny!

Ale Julie nebyla téhož náhledu. Namítala, že již na to pomýšlela, aby přijala místo za vychovatelku a tak rodině poněkud ulevila, že není místo takové nikterak nečestné a že se ho může každým okamžikem vzdáti, kdyby v něm obstáti lze nebylo.

Přes noc ochladl valně oheň paní Hrdličkové, a napozejtří vyjížděla již Julie branou města v kočáře pana Jestřába.

Tento kočár měl jako téměř vše, co s osobou pana Jestřába souviselo, dosti zajímavou historii. Bylť ho šlechetný náš přítel koupil v exekuční dražbě z pozůstalosti jistého lehkovážného mladíka, který uložil za laskavého přispění pana Jestřába dědičný podíl svůj v démantech, osvětlujících noc jistých černých kadeří a závodících leskem s jistým krásným, žhavým okem, a který na konec, vraceje se s prázdnou tobolkou a bez milenky z lázní, na poslední stanici v tomto kočáře špetkou olova romantický svůj život ukončil.

Ale nyní tvořila bouda toho povozu rámec veselého obrázku. Sedělť v něm pan Jestřáb, maje na kolenou svou štíhlou plavovlasou dcerušku a vedle něho chovala slečna Hrdličková druhé Jestřabátko, které k ní bylo od prvního spatření přilnulo vřelou náklonností. Oči pěkného toho skupení upřeny byly do širé krajiny, rozkládající se kolem nich v záři letního slunce, která na ní hrála jako lesk spokojenosti na tváři dospělé krásné ženy. Tento úsměv budívá

jediné ryzí, nesmíšenou veselost v naší duši. Při úsměvu dívky a jarních květů jímají srdce naše neúkojné touhy, úsměv ženy vadnoucí a podzimního kraje zastřen jest dechem melancholie, zpomínkou zašlé krásy.

Zlaté moře klasů vlnilo se kolem a tu a tam prorážely vlnami jeho jinobarvé odstíny chrp a planého máku, těch význačných květů léta, pohrdajících rosou a stínem, dívajících se na svět plamenným, radostným okem.

Sama Rozina, sedící na kozlíku vedle kočího, obracela s účastenstvím obličej na pravo a na levo, a svit sluneční přidával živější a radostnější výraz její bílé tváři a mrtvému oku.

Dolina, v níž prohlížel švýcarský štít vychváleného statku Jestřábova hustým ovocným stromovím, v sousedství starosvětského mlýna a tlupy skrovných vesnických obydlí, byla skutečně krásná. Dno její naplněno bylo hustými sady, po stráních černalo se jehličí a bělaly se břízy a průlomem, jímž razila si odtud jará říčka cestu do širého božího světa, otvírala se vyhlídka na mnohoslibný úryvek blízkého nějakého pohoří.

* * *

Život naší společnosti v tichém zeleném údolí byl dokonalou idyllou. Pan Jestřáb vzal na sebe úplně ráz hrdin Gesznerových. Sedal v širokém slaměném klobouku na břehu říčky a pohlížel v nebeském klidu na zátku s brčkem plovoucí

pod štíhlým, podnikavě vzpjatým prutem po jasné vodě. Když se vracel s drobnou, stříbrolesklou kořistí, navlečenou vkusně na vlasu udice, byl by ho každý měl za nevinného professora filologie, meškajícího na prázdninách.

Několik dní obmezoval se na tento sport, pak vynašel si zábavy jiné. Dal zaraziti nějaké koly do potoka, beroucího se kolem statečku jeho k sousednímu mlýnu, a vystavěl nějakou zeď stranou ke dvorci druhého souseda; výsledek byl nad očekávání skvělý; mlynář vytrhal totiž s chasníky svými po bouřlivém výstupu s panem Jestřábem koly z vody, a druhý soused přinutil nebezpečnými výhrůžkami zedníka k útěku. V okresním městě podány na to žaloby pro rušení držby, a brzy dostavily se na místo komise, při nichž naslouchal pan Jestřáb s netajenou rozkoší zlostným výbuchům obou sousedů a prudké, až do osobností zabíhající šarvátce advokátů, kteří pak ve společném povoze upomínkami ze studentských dob cestu k domovu si krátili.

Takové byly zábavy pana Jestřába mimo dům. V domácnosti jevil se ještě roztomilejším. Stopoval s živým účastenstvím pokroky, jaké činily dítky jeho pod vedením mladistvé vychovatelky, a z večera loučíval se jen stěží se svými andílky, kteří mu přečasto usnuli v náručí. Julie, k jejímž povinnostem náleželo, aby uvedla děti do ložnice, musila pak sedati ještě hodnou chvíli samotna s něžným otcem. Rozina nejídala nikdy s ro-

dinou; bylať odsouzena ke kuchyni, kde seděla zimomřivě schoulena pozdě do noci u zamříženého okna a nepohnutým okem pohlížela do stříbrného kotouče, jenž rozléval bledou, melancholickou svoji záři po lesnatých stráních údolí.

Slečna vychovatelka neměla bohužel dosti smyslu pro útulný půvab pozdních těch večerů, kdy pan Jestřáb, pohrávaje si s kadeřemi synáčka, dřímajícího v jeho klíně, sálati začínal růžovým rozmarem, jenž stoupal v stejném poměru, v jakém klesala rudá tekutina v štíhlé vysoké láhvi uprostřed stolu. Nadarmo domlouval pan Jestřáb dívce, aby přemohla svou nechuť k vínu, nadarmo snažil se vykouzliti úsměv opravdové veselosti na její rty: zůstávala chladnou, zdrželivou a chápala se ochotně nejbližší příležitosti, kdy mu mohla přáti dobrou noc a vzdáliti se s dětmi z jídelny.

Za to bývalo jí velmi blaze, když se ubírala se svými svěřenci odpoledne za meze Jestřábova statku někam do polí neb lesů, obzvláště když mohla vystoupiti na kuželovitý lesnatý vrch, k jehož temeni ji mocně vábil starý zpustlý kostelík, poskytující s omšeného prahu dalekou utěšenou vyhlídku do kraje. Tam sedala mnohé hodiny, oddávajíc se volně tisícerým upomínkám, oddychujíc sladce pocitem volnosti a povznešenosti nad ústrky všedního života. Nad ní štěbetalo ptactvo v šedivé vížce, z dola ozývalo se volání kukaček po lesnatých stráních a časem zabzučel kovolesklý hmyz kolem snícího

čela jejího. Také svěřenci její milovali tuto samotu. Zdálo se jim, že tu bývá vychovatelka jejich mnohem vřelejší a veselejší, než tam doie pod švýcarskou onou střechou. Zde měly pohádky její mnohem živější a původnější barvitost, a celé okolí, zdálo se, že má v nich činné účastenství: vrcholky stromů šumějí tajemnou píseň, okrouhlé barvité okno kostela hoří na slunci jako jediný, ohromný karbunkul, a šedivý dlouhonohý koník hledí červeným okem významně ze suché trávy.

Konec naší idylly jest tento: růžový rozmar pana Jestřába začal znenáhla ustupovati nevrlosti, která rostla s trpným odporem, jejž kladla Julie večerním jeho pokusům, aby ji rozohnil svým vínem a svou výmluvností k veselejšímu pojímání života.

Jednou octnul se pan Jestřáb, když byla Julie opět povzbuzující jeho laskavosti vzdorovala, po odchodu mladé vychovatelky u velikém rozčilení. Přecházel prudce semo tamo po jídelně, popřál si mimo obyčej ještě druhou láhev a vypiv ji s chorobným chvatem, vyšel na nádvoří.

Venku konala měsíční záře pravé divy. Ležela na všem jako průhledná, stříbrná mlha, jako lehounký stříbrný dech, kalící jen málo obraz předmětů okolních. Nedávno byl pan Jestřáb spatřil dvorec ten v plném světle denním; nyní prostíral se před ním neméně zřetelný, ale v nezvyklém onom osvětlení zcela nový a překvapující. Pana Jestřába poutaly mnohé podrobnosti,

kterých by si byl za dne dozajista nepovšiml. Viděl krásně vroubkovaný stín dřevěného štítu na bílé zemi; divil se romantickému vzezření dřevěné pavlače před zadním křídlem, jejíž hrubá řezbářská práce vypadala mnohem čistší, vypouklejší a masivnější než za dne; zdálo se mu, že by nemohl žádný básník vymysliti lepší popředí k oknu své milenky nad tuto prostou pavlač, tonoucí v hustém věncoví révy.

Pan Jestřáb zamířil v onu část zahrady, odkud viděti bylo v zářící okénko mezi sloupci pavlače. Okno to náleželo k osamělé ložnici mladé vychovatelky. Procházel se polozarostlými pěšinami zahrady, trhal jako blouznivý mladík bílé růže, jejichž sněhový půvab prorážel i temnotou noční, tiskl je ke žhavým rtům, kousal hebké, nevinné jejich lístky. Při tom neodvracel očí od světlého okna. Nalézal se v prudkém rozčilení. Spánky jeho tepaly bouřlivě, oko zastíralo se rudou mlhou, v uších znělo to jako vzdálené šumění moře. Vězel jako bezmocná hříčka v otěžích mocného toho pudu, který sráží člověka v nejhnusnější hlubiny neřesti i vznáší v nejčistší záři poesie. A vše rozněcovalo jeho plamen: teplý lichotný vzduch, sladký dech spících květů, kouzelná hra měsíční záře kolkolem.

V okně na pavlači zamihl se obrys ztepilého těla a hned na to zastřely je bílé řasy lehounkých záclon. Ale přitlumená záře svědčila, že mladá vychovatelka dala dobrou noc jen zálet-

nému měsíci, který snad nahlížel příliš nešetrně v panenskou komnatu její.

Když zář ta neshasínala, zabočil konečně pan Jestřáb k pavlači. Spuchřelý schod zavrznul pod nohou jeho. Při zvuku tom zastavil se pan Jestřáb v leknutí a zatajil dech. Stál chvíli nepohnutě v postavení, jaké byl při šlápnutí na tento schod zaujal, jako smělec zkamenělý při prvním kroku do zakletého zámku. Ale když se nic podezřelého kolem neozvalo, stoupal opatrně dále.

Před oknem se zastavil. Bezděky svezlo se koleno jeho k zemi, ruka zachytila se otevřené vnější okenice; stěží tajil žhavý klopotný dech. Mezerou záclon hleděl právě na postel mladé vychovatelky. Viděl odestlané peřiny, bílé jako sníh, a v nich, polou sedící, polou ležící postavu dívčí, v sněhobílých nedbalkách. Byl to obraz největší čistoty a cudnosti. Ale pana Jestřába rozplameňovala ta chladná, andělská bělost. Stopoval vlnami toho sněhu svůdný obrys mladého, kvetoucího těla až dolů k těm útlým aristokratickým nožkám, vězícím v bílých střevíčkách s bílými růžičkami. Pohlížel na ty růžičky, jako by je rozškubati chtěl zuby v šílenosti vášně, jak ony nevinné bílé růže v zahradě. A pak opojen nadobro hrou stínů, která pomátla již chladnější hlavy, vkusnou stínovou kresbou zubaté obruby šatů na bílé punčoše lýtka, do pola odhaleného, vrátil se k rameni, jež se bylo svěží a teplé dobylo ze sněžné, růžovou pentlí provlečené ob-

ruby roucha. K polo rozpletenému světlému vrkoči, svezšímu se k ňadrům, k hlavince, přikloněné na podušku, k libě zardělým tvářím a snivým očím, letícím dychtivě po řádcích nějakého psaní, jež držela v ruce.

V tom odložila psaní, skřížila ruce pod hlavou na podušce. Tílko její, ležíc volně na posteli, objevilo se nezvanému diváku v úplné kráse, vlny ňader vzedmuly se pod sněžným čeřenem šatu a svislá nožka, zarývajíc se špičkou do podlahy, posunula svůdnou stínovou hru výše — jen o píď sice — ale píď ta rozhodla všechno...

Pan Jestřáb vyňal klíč z kapsy, otevřel zasklené a záclonou zavěšené dvéře ložnice a vstoupiv tiše, zavřel je opět za sebou.

Zděšena vyskočila dívka z postele. Lehký výkřik zavzněl z jejích rtů.

Pan Jestřáb blížil se k ní s rukou vztaženou, koktaje nesrozumitelná slova.

„Co zde chcete?“ zvolala úzkostlivě dívka, couvnuvši za lenoch sedadla jako za ochrannou hradbu.

„Přišel jsem vám přát dobrou noc,“ pravil pan Jestřáb, jenž byl nabyl opět hlasu a drzosti, „a vyprosit si hubinku od vás!“

„Pryč odsud, pane! Pryč — pryč! Jinak budu volati o pomoc!“ zvolala dívka s planoucími tvářemi a polo hněvivým, polo úzkostným zrakem.

„Jak jste dětinská!“ šeptal pan Jestřáb chlácholivě. „Vždyť vám nic zlého neučiním. Jeno

vaše krása a chladnost svedla mne k tomu kroku. Neumím jako větrný mladík státi v záři měsíční s kytarou v ruce pod vaším oknem. — Má krev je prudčí — umoudřete se přece! vždyť chci jen vašemu štěstí.“

Ale dívka byla již vzkřikla o pomoc. Pan Jestřáb chtěl ji uchopiti v náruč, ale svrhl při tom svícen na podlahu. V pokoji rozestřela se čirá tma.

Nastal nyní boj v temnotě. Útočník lapal za hrozeb a slibů po krásném těle, které se vznášelo tak zřetelně před duševním jeho zrakem, ale objímal jen temný, prázdný vzduch. Konečně zaryly se jeho prsty křečovitě v lahodný kyprý objem teplého ramene — však tu vnikla záře do pokoje, někdo zatřásl zvenčí dveřmi, pak sletělo řinčíc roztříštěné sklo k nohám Jestřábovým a v zubatém průlomu skleněné dveřní tabule objevil se obličej Rozinin, bledý jak smrt, ale nikoli bez života! Oči její sršely blesky, rysy chvěly se žárlivostí, hněvem, opovržením.

„Ha, starý Jestřábe — nemáš dosti na jedné holubici? Ďáble! Satane!“ zasípala.

Julie, jejíž rámě byl pan Jestřáb leknutím pustil, odskočila pro klíč na stolek u postele a než se nepřítel její zpamatoval, byla již vyklouzla kolem šílené Roziny na pavlač. Ztrávila noc v komnatě dítek. Když se kostelík na vrchu zaskvěl prvními paprsky jitra, opouštěla již se skrovným uzlíkem svých věcí venkovskou idyllu.

Pan Jestřáb vystřízlivěl přes noc úplně. Nadal si starých bláznů a odejel k večeru nazpět do města, aby ukončil již celou tu mrzutou záležitost contra Hrdlička.

Panu Hrdličkovi naskytla se velmi šťastná příležitost k uložení poslední sumy, kterou mu byl zapůjčil shovívavý jeho věřitel.

Potkal zprostředkovatele služeb a ten ho zastavil s výčitkou, proč se tak dlouho v kavárně neukázal. Vyslovil naději, že není snad příčinou toho nešťastná prohra. Litoval jsem vás upřímně; stal jste se jako již mnohý z našeho kruhu obětí neblahé karbanické vášně tajemníkovy. Od té doby seznal jsem i jiné nepěkné stránky toho pána; ubezpečuju vás, že bych jej na místě polského hraběte propustil na hodinu ze služby. Nahlédl jsem trochu hlouběji do jeho karet; pravím vám, že je hotovým vydřiduchem. Navrhuje pánu svému úředníky nikoli podle schopnosti, nýbrž podle výše odměny, za kterou si aspiranti návrh jeho koupiti musí. Tím způsobem prodal již celou zásobu míst — až na dvě správcovství tuším. Za několik dní přijede hrabě, stvrdí smlouvy a tajemník shrábne po podepsání těchto ujednanou kupní cenu."

Ač byla obě dosud nezadaná správcovství mocným vnadidlem pro pana Hrdličku, nedotkl se jich přece ani slovem. Příčilo se poctivé jeho povaze, aby pomáhal tajemníkovi k bezprávnému zisku.

Ale cestou k domovu litoval již svého mlčení. Když pak se brzy na to Julie vrátila a se slzami v očích tragický konec své idylly vyprávěla, odhodlal se pan Hrdlička ke koupi polského správcovství. Věděltť, že pan Jestřáb nyní opět vyzdvihne všechny své stavy.

Na štěstí měl tajemník jedno správcovství ještě za rukou a slíbil, že navrhne pana Hrdličku, když byl tento budoucí svou vděčnost určitým peněžitým obnosem naznačil.

Za několik dní nato uvedl tajemník svého odporučence do hôtelu, kdež se byl pan hrabě ubytoval. Pan Hrdlička spatřil konečně tváří v tvář osobu, kterou si byl v myšlenkách tolikrát maloval a kterou byl málem již odkázal do říše nesplněných snů. Ale mimo jizvu na čele nenašel v obličeji hraběte nijaké podobnosti s obrazem, jaký si byl v duchu o něm utvořil. Jenom hluboké stanovisko, jaké zaujímala hladce ostříhaná hlava tajemníkova před tímto všedním, nepatrným zjevem, poukazovalo ku společenské jeho vysokosti. Neúhledný tento pán oznámil úsečně Hrdličkovi, že jej přijímá do služby, a že mu udělí za deset dní na tomto místě zevrubnější poučení.

Když byli propuštěni, vtiskl šťastný pan Hrdlička tajemníkovi do ruky slíbenou vděčnost a letěl na perutech dávno nepocítěné radosti k domovu. Nyní ať si pan Jestřáb prodává! Byl by nejraději ještě dnes všechno všady zanechal ve spárech jeho a s veselým srdcem opustil město

a vlast, kde se byl snížil až za písaře v loterní kollektuře.

Tentokráte byla radost pana Hrdličky nakažlivou. Vždyť to nebylo již pouhé těšínské jablko, jakých se byl otec tolik rodině své naokazoval; tentokráte vtělila se blouznivá naděje v určité místo, s určitým platem a s vyměřenou již lhůtou k nastoupení. Netřeba podotýkati, že tato změna poměrů valně oslabila účinek poslední rány, ku které se právě rozezlený pan Jestřáb byl rozmáchl. Obnovilť naposledy druhý exekuční prodej svrchků manželů Hrdličkových, a dni do toho prodeje bylo lze na prstech spočítati. Jindy byli by viděli za tím hořkým kalichem jen hlubokou, temnou, nedozračnou propast, nyní tam spatřovali nový život — ovšem život ve vyhnanství — ale což bylo vhodnějším, než vyhnanství pro tento hlouček lidí, pro nějž kvetly ve vlasti jen trpké vzpomínky?!

V ustanovený den — byl to zároveň den, kdy se odbývati měla exekuční dražba — chvátal pan Hrdlička do hôtelu, aby přijal hraběcí instrukce.

Když se zeptal v průjezdě po hraběti, zatřásl premovaný vrátný hôtelu tak prudce hlavou, že se zlaté třapečky jeho klobouku ještě dlouho po tom upokojiti nemohly, a propukl v potupný smích. „Haha — pan hrabě! Ten se ráčil jinde ubytovat. Přebývá v pevném a prostranném paláci, který má jen trochu těsné pokojíky a nad potřebu mříží v oknech.“

„Co pravíte?“ zvolal pan Hrdlička všecek poděšen.

„Aj, co pravím? že mají v kleci celou tu pěknou společnost: pana hraběte, jeho tajemníka, zprostředkovatele služeb a jak jinak se ti potrefní ptáčkové nazývali. Že jim zastavili šejdířské řemeslo a že je opatřili závorou a zámkem, aby nemohli nadále poctivým lidem peníze z kapes pašovati. Zdá se dle všeho, že jim zůstalo také něco vašeho peří v drápech.“

Pan Hrdlička nemohl, nechtěl ještě uvěřiti. Teprve když mu je portýr do poslední črty vypodobnil, když mu okázal v novinách zprávu o jejich podvodech a zatčení, když i ostatní služební hostince udání portýrovo stvrdili, přesvědčil sám sebe, že se stal obětí sprostých šibalů.

Zdrcen vyšel z hostince. Tak tedy jsou ty tam, na vždy ty tam sáně s Mazurem, posněžené lesy! Zůstane ve spárech Jestřábových, dokrvácí v nich. Bude se pachtiti po výživě ze dne na den, bude viděti bídu své rodiny, slyšeti její výčitky. Bude klesati hloub a hloub. Hle, i místo v kollektuře ztratil; bůh ví, kde bude mu zítra vydělávati skyvu chleba?!

Poslední peníze vylákali mu ti podvodníci z kapsy; dnes ráno vyžebral si poslední výdělek dceřin ku přípravám na cestu. Až bude obnos tento ztráven, čím ukojí hlad svých miláčků? co se z nich stane? Kolkolem bída, hanba, záhuba . . .

V tom dotkl se někdo jeho ramene. Spatřil před sebou známého člověka s velikými mosaznými knoflíky. „Pojďte s námi. Zde by to činilo veřejné pohoršení.“

„Co chcete?“ ptal se pan Hrdlička soudního sluhy, který ho táhl za sebou do průjezdu.

„Maličkost. Zde pan Jestřáb vymohl proti vám tak zvaný pouliční čili kapesní zájem. Dovolíte laskavě, abychom se přesvědčili, máte-li snad nějaké cenné předměty při sobě.“

Pan Hrdlička nekladl nijakého odporu. Pan Jestřáb stáhl mu především s prstu prsten, jemuž byl přísahal slavnou pomstu. Pak vyňali z jeho kapes rozličné tretky a tobolku s posledními, od Julie mu zapůjčenými penězi.

Pan Hrdlička prosil, aby mu zanechal z nich pan Jestřáb skrovnou částku. Po domluvě soudního sluhy svolil k tomu věřitel.

Když ho opustili, vrávoral obraný dlužník dále ulicí. V hlavě jeho to šumělo divně, a časem proznívala tím šumem jako z veliké dálky melodie štědrovečerní hrací krabice. U krámu puškaře zastavil se pan Hrdlička. Vešel a po chvíli vrátil se na ulici, ukrývaje cosi pod kabátem. Zavolal na drožkáře a dal se zavézti k nejbližšímu hotelu. Tam najal si pokoj a objednal si láhev červeného vína. Když mu ji přinesli, otočil klíč ve dveřích.

Exekuční dražba u Hrdličků byla odbyta. Rodinný salónek dožil se dne nejhlubšího svého pokoření. Naplnil se sprostou vřavou ziskuchtivou, jíž pronikal směšný, zpívavý, diskantový hlas, hlas vycházející z otevřených ust rudého, bizarrního, kovově nepohnutého obličeje, kterýmž se honosil soudní vyvolavač. Jednotvárný, vřískavý ten hlas podobal se zvuku, řinoucímu se z dutiny bezduchého, kovového stroje. A jednotlivým jeho výkřikům následoval tu smích, tu pohrdlivý klid, tu koupěchtivý šum.

Mezi davem kupujících, v němž převládal východní ráz, vynikal prospěšně mladý člověk v prostém oděvu, s cestovní kabelou po boku. Obličej jeho byl sice vážný a ušlechtilý, ale nedosti pravidelný, a řídký bezbarvý plnovous nepřispíval hrubě k jeho okrášlení. Tento člověk budil soustrast ostatních tvrdošíjností, s jakou činil podání na některé předměty, zejména pak na rozličné figury, zvetšelé ozdoby a ženské toilettní kusy pochybné ceny.

Jen ve dvou očích našlo toto záhadné konání cizincovo vděčné porozumění. Byly to slzami naplněné oči pana Jaroslava, jenž se loučil bolestnými vzdechy s drahými kusy své mladosti, přecházejícími udeřením bezcitného kladiva v cizí nešetrné ruce. Za to oddechl si pokaždé volněji, když připadl některý z těchto předmětů bledovousému cizinci — vždyť nebyl tento pro něho cizincem — byl to dobrý, starý známý z milého Šupova.

Po ukončené dražbě přistoupil Jaroslav k člověku s kabelou a zvolal, vztahuje k němu důvěrně ruku: „Ach, pane učiteli, kde jste se tu vzal?“

„Ach škoda, přeškoda, že jsem nepřišel dříve,“ odpověděl oslovený, „že jsem neměl ani tušení o tom, co se díti bude.“

„A co učiníte s těmito věcmi?“

„Co bych s nimi učinil? Nechám je zde. Vždyť jsem je za tím jediným účelem vyrval z drapů Israele. Nemohl jsem snésti myšlénku, že by měla zneuctiti cizí, nevážná ruka tyto předměty, které mne upomínají na šťastnější doby.“

„Ach jak jste hodný, pane učiteli!“ zašeptal Jaroslav, a vklouzl do vedlejšího pokoje, kde byla shromážděna po čas dražby ostatní rodina. Supovský učitel stál v rozpacích uprostřed salónu, nyní již prázdného, nad pestrou kupou předmětů, které byl skoupil.

Za chvíli vyšla z vedlejšího pokoje Iréna s obličejem sněhově bledým, v černém smutečním oděvu. Byla svůdně krásnou v této úpravě. Obličej pana učitele zahořel v bezbarvém svém rámci nejkrásnějším nachem.

Slečna Iréna naklonila se nedbale, upřela na zardělého muže chladně oči a pravila přísným, kousavým tónem: „Děkuju vám, pane učiteli, že jste se přišel z daleka podívat na divadlo našeho pokoření. Jaroslav mi pravil, že chcete tyto věci nechati zde. Obdivujeme se vaší velkomyslnosti, ale nabídnutí vašeho přijmouti ne-

můžeme. Dosud nesmí nám nikdo nabízeti almužny. Vezměte jen ty věci s sebou; koupil jste je dosti draze; my jich nepotřebujeme."

Uklonila se chladně a zmizela opět ve vedlejším pokoji. Byla by zajisté ucítila soustrast s odbytým, kdyby si byla všimla před odchodem výrazu jeho tváře. A snad by se byla zcela jinak k němu chovala, kdyby byla tušila, že stojí před ní ideál krásných jejích snů, neviditelný dárce nádherné kytice, skladatel polky mazurky, jejíž skotačivé zvuky rozháněly tolikráte chmury jejího čela — že tento kantůrek, na něhož si jednou do roka se smíchem vzpomněla, choval obraz její v srdci svém jako klenot posvátný, že jediný v širém světě z daleka po ní vzdychal a toužil a den co den navštěvoval sesutý již čínský pavilón, do něhož byl kdysi uložil v lopotně ztepaných verších vyznání své lásky.

Brzy na to vyprázdnil se salón úplně.

Po chvíli ozvaly se venku kroky na chodbě. Pak trhla pevná ruka zvoncem. Ale ni zvonec nevyšel zdráv z obecného ztroskotání. Oněměl. Příchozí klepal chvíli, pak otevřel zvolna dvéře a nahlédl do vnitř. Opálená, výrazná tvář mužská v rámci havraních vlasů a vousů. Posléz objevil se celý ve dveřích — vysoká, statná postava — a rozhlížel se s udivením po prázdném pokoji.

Zaklepal na dvéře vedlejšího pokoje. Tam nalezl konečně, co hledal.

V prázdné prostoře stála jako poslední oása v potopě starožitná postel s malovanou plentou

a v posteli té odpočívala na bílé podušce s bílými varhánky dokola prastará, sežloutlá, svraštělá líc v rámci vlnitého sněhu, po němž hrály perličky diadému jak ledové jiskry. Byla to tvář — nikoli již umírající, ale zemřelé královny.

A nad zemřelou stálo skupení slzících osob — štíhlý hošík, zlomená paní a dvě ztepilé dívky, mezi nimiž poznal příchozí na první pohled tu, po jejímž pohledu byl tak vroucně toužil.

Tak našel doktor Volný rodinu, o níž mu byl tolik vyprávěl ubohý přítel v Cařihradě.

Truchlící rodina vzhlédla k němu s překvapením. Bylať očekávala otce, který se po celý den doma neokázal.

Doktor Volný stál před nimi mlče. Či měl začíti za jednou ztrátou zvěstovati druhou, měl jim sděliti, že leží Vladimír tam dole v žhavém písku, pod černou, zcuchanou cypřiší? Měl jim říci, že přijal ze rtů umírajícího odkaz, ubohou tuto rodinu, a že vynaloží všechno své jmění, všechny své síly, aby jí vrátil bývalé štěstí? Měl vyznati tam té milostné dívce, že chce požádati o sladkou, přičinlivou ruku její? Měl sděliti všem, že již koupil v krásné horské krajině statek, kde sídleti bude se svou Julií, nedaleko drahého Supova, jehož známé věže se budou červánkem večera i jitra rdíti na jejich obzoru?

Z jitra druhého dne zavítal pan Jestřáb do kanceláře dr. Zamotala v patrném rozčilení. Podávaje mundantům šňupec, pravil chvějícím se

hlasem: „Víte-li pak novinku, pánové? — Starý Hrdlička se včera na večer zastřelil. — Při kapesním zájmu ponechal jsem mu něco peněz — za ty koupil revolver, najal si pokoj „u zlatého rouna“ a střelil se tam do srdce. Před činem vypil ještě sklenici červeného vína. Mé děti jsou opět o kus dědictví ošizeny. Pense je ta tam — svrchky vydaly maličkost.“

Ale když sdělil zajímavou novinu dr. Zamotalovi, pravil tento s úsměvem: „Četl jsem již v novinách. Requiescat in pace! Nezůstal vám ostatně ničeho dlužen. Včera přišel ke mně jistý doktor Volný, bezpochyby nápadník některé jeho dcery, a zaplatil mi do krejcaru všechny vaše pohledávky za Hrdličkou i s úroky a útratami. Zde máte celý obnos po srážce mého palmáru. Podepište mi laskavě toto potvrzení.“

Tvář pana Jestřába se vyjasnila; shrábl opatrně peníze a podepsal krátké potvrzení.

Tím skončil se fascikul Jestřáb contra Hrdlička.
